

USUNDIÕPETUS
Ainekava

Õppeprotsessi kirjeldus

2.1. Üldalused

2.1.1. Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Põhikooli usundiõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) suhtub lugupidavalt erinevatesse maailmavaatelistesse tõekspidamistesse, mis ei ole inimsusevastased; tunneb ära eelarvamusliku ja sildistava suhtumise;
- 2) toob näiteid usuvabaduse põhimõtete toimimise, piiride ja nende rikkumise kohta ühiskonnas;
- 3) teab suuremate religioonide geograafilist levikut ning selle peamisi ajaloolisi põhjuseid maailmas ja Eestis; kirjeldab suuremate maailmareligioonide põhijooni, sealhulgas:
 - a) selgitab ajaloost ja nüüdisajast näiteid tuues, kuidas ilmneb religioon inimeste ja ühiskonna elus;
 - b) nimetab olulisemaid lugusid ja tähtsamaid tegelasi käsitletud religioonidest ning nende alustekstidest;
 - c) kirjeldab ning analüüsib kultuuri ja religiooni seoseid;
 - d) võrdleb käsitletud religioosete ja mittereligioosete maailmavaadete põhilist eetiliste valikute printsiipide eripära;
- 4) on teadlik oma väärtustest ning analüüsib väärtuste rolli enda ja teiste inimeste toimimises; sõnastab oma maailmavaate mõningaid jooni; analüüsib enda maailmavaatelisti tõekspidamisi käsitletud religioonide valguses, tuues esile sarnasusi ja erinevusi;
- 5) põhjendab väärtuste ja moraalinormide järgimise olulisust ühiskonnas ning toob selle kohta näiteid;
- 6) arutleb näiteid tuues erinevate maailmavaadete mõju üle inimese ja ühiskonna elus, nii positiivsetes kui ka probleemsetes ilmingutes.

2.1.2. Õppeaine kirjeldus

Usundiõpetus (UÕ) on usu- ja mõttevabaduse põhimõtetest lähtuv õppeaine, kus:

- 1) käsitletakse erinevaid religioone ja usulisi liikumisi;
- 2) õpitakse tundma religiooni väljendumist kultuuris ning inimese ja ühiskonna elus;
- 3) arutletakse eksistentsiaalsete küsimuste üle.

UÕ lähtub ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioonis sõnastatud usu- ja mõttevabaduse tunnustamise põhimõttest. Religioonialane haritus on usuvabaduse tagamise eeltingimusi ühiskonnas. UÕ pole käsitletav ühegi kiriku, koguduse ega usulise ühenduse kuulutustööna. UÕs ei käsitleta ühtki maailmavaadet õpilastele normatiivsena. Üldhariduskooli UÕ ülesanne ei ole juhatada õpilasi mingi kindla religiooni juurde. Eesmärk on valmistada õpilasi ette eluks pluralistlikus ühiskonnas ning maailmas, kus tuleb kokku puutuda erinevate religioonide ja maailmavaadete esindajatega. Seetõttu pannakse UÕs rõhku oskuste ja hoiakute kujundamisele, millel põhineb üksteisemõistmine, respekt, avatus ning valmisolek dialoogiks ja koostööks.

Religioonide ja maailmavaadete tundmaõppimine peab lähtuma tasakaalustatud teaduslikust käsitlesest. UÕ tundides õpitakse tundma religioonide mitmekesisist pärandit ning tänapäeva nii positiivsetes kui ka probleemsetes ilmingutes. Religioon on olnud ja on kõigis

ühiskondades inimeste elu ning kultuuri kujundajaid; inspiratsiooniallikas kirjandusele, kunstile ja muusikale. Religioonialane haritus aitab mõista maailma kultuuripärandit.

Erinevaid maailmamõistmise viise käsitledes süvendatakse empaatilist suhtumist ning vastastikust lugupidamist. UÕd korraldades ja õpetades peab austama ning arvestama õpilaste koduseid tõekspidamisi. UÕ oluline osa on toetada õpilaste kõlbelist arengut, arendades neis vastutustundlikku eetilist elamisoskust.

Erinevate religioonide ja maailmavaadete tundmaõppimine arendab kriitilist mõtlemist, loob võimalusi tegelda eksistentsiaalsete küsimustega ning toetab õpilase maailmavaate kujunemist. UÕ rikastab erinevate maailma mõistmise viiside tutvustamise kaudu õpilaste maailmapilti. UÕ õppematerjali seostatakse õpilaste varasemate teadmiste ja kogemustega; tähtis on tutvuda kodukoha ja sealsete religiooniga seotud kultuuriväärtustega ning luua seoseid õpilaste küsimuste ja probleemidega. Soovitav on kaasata õpilasi UÕ töökava koostamisse.

Põhikooli usundiõpetuse ainekava koosneb kolmest 35tunnisest kursusest, millele võivad lisanduda süvendavad kursused, mida koostades arvestatakse õppeaine üldeesmärke ja õpetamise põhimõtteid ning vastavas kooliastmes taotletavaid õpitulemusi ja õpitegevusi.

Õppeaine jaotub nõnda:

- I kooliaste: tavad, lood ja väärtused (soovitavalt 2. klassis);
- II kooliaste: väärtused ja valikud (soovitavalt 5. või 6. klassis);
- III kooliaste: üks maailm, erinevad religioonid (soovitavalt 9. klassis).

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab piisavalt aega puhkuseks ja huvitegevusteks;
- 3) võimaldatakse õppida üksi ning üheskoos teistega (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
- 4) kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
- 5) rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õppematerjale ja -vahendeid;
- 6) laiendatakse õpikeskkonda: erinevate religioonide pühapaigad, muuseumid, näitused, arvutiklass;
- 7) kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh aktiivõpet: rollimängud, arutelud, väitlused, probleemülesannete lahendamine, projektõpe, õpimapi ja uurimistö koostamine.

Lõiming

a) Üldpädevused

Põhikooli usundiõpetuse ainekava toetab kõigi üldpädevuste kujunemist.

Kõigi teemadega on lahutamatult seotud **väärtuspädevuste** kujunemine (suutlikkus hinnata inimsuhteid ning tegevusi üldkehtivate moraalnormide seisukohast; tajuda ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, loodusega, oma ja teiste maade ning rahvaste kultuuripärandiga ja nüüdisaegse kultuuri sündmustega, väärtustada loomingut). Viitavad sellele I ja II kooliastme

kursuste nimetused, õpitulemused ja ainesisu. Samas, ka III kooliastme maailmareligioonide kursus on tihedalt seotud õpilase eneserefleksiooniga, andes võimaluse enda väärtushinnanguid peegeldada erinevate maailma mõistmise viiside ning eetiliste printsiipide valguses. Maailmareligioonide tutvustamisel rõhutatakse kõigi inimeste seotust üksteisega, vaatamata olemasolevatele erisustele, kujundamaks respekti ja tolerantsust.

Sotsiaalse, suhtlus- ja enesemääratluspädevuse kujundamisel on usundiõpetusel samuti oluline roll. Eelkõige on ainel keskne roll õpilase enda maailmavaate piiritlemisel ja teadvustamisel. Aine kaudu kujundatakse religioonialane kirjaoskus, mis võimaldab mõista maailmavaatelist mitmekesisust; analüüsida maailmavaatelist arusaamatuste ja konfliktide põhjuseid, ära tunda eelarvamuslikku ja sildistavat suhtumist, samuti arendatakse avatud hoiakut ning oskust astuda dialoogi ning teha koostööd erinevate religioossete vaadetega inimestega. Väitluste, arutluste ja diskussioonide käigus omandavad õpilased julguse ja oskuse ennast maailmavaateliselt asjakohaselt väljendada, arvestades olukordi ja suhtluspartnereid.

Õpipädevuse kujundamisel on oluline, et kasutatakse erinevaid ühistõiseid õpiprojekte, koostatakse referaate ning korraldatakse õppekäike, mille käigus õpilased lahendavad probleeme, analüüsivad klassikontekstis õpitud.

Erinevate projektide käigus, on võimalus ka **ettevõtlikkuspädevuse** arendamiseks: näha probleeme ja nende lahendusi, genereerida ideid, neid ellu viia.

Matemaatikapädevust toetatakse eelkõige erinevate statistiliste tabelite ja jooniste lugemisel.

b) Läbivad teemad

Läbivate teemade seast on usundiõpetusega lahutamatult seotud eelkõige teemaga „**Väärtused ja kõlblus**“, mistõttu siinkohal selle eraldi väljatoomine oleks kunstlik.

Elukestva õppe toetamiseks on religioonid tänuväärne aines, sest neis rõhutatakse inimese jätkuvat soovi ja võimalust täiustuda, otsida ja püüelda eneseteostuse ja sisemise rahu poole läbi oma erinevate rollide ja etappide siin elus. Samuti tegelevad religioonid eksistentsiaalsete teemadega, millele igaks ajaks lõpliku ja kehtiva vastuse leidmine on võimatu, tegu on pigem otsingute kui päralejõudmisega.

Teema **keskkond ja jätkusuutlik areng** harmoneerub samuti mitmete teemadega, nagu näiteks erinevate religioonide loomislood, vägivallatuse põhimõte, ahimsa kontseptsioon hinduismis, vastutustunde arendamine.

Teema **kodanikualgatus ja ettevõtlikkus** esineb usundiõpetuses eelkõige selliste oskuste ja väärtushoiakutega inimese kujundamisel, kes väärtustab sallivust, ei tolereeri diskrimineerimist maailmavaatelistel pinnal, oskab teha koostööd ning pidada dialoogi ka endast erineva maailmavaate esindajatega.

Läbi religiooni ja kultuuri seoste mõistmise arendatakse **nii oma kui teise kultuuri väärtustamist ja mõistmist**; samuti enda kultuurilise identiteedi kujunemist läbi selle narratiivide tundmise ning sügavamate tähenduste mõistmise. Erinevate religioonide tundmine toetab kultuurilise mitmekesisuse ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärade mõistmist ning omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust väärtustamist.

Usundiõpetuses suunatakse õpilasi otsima ise teavet ning allikatesse kriitiliselt suhtuma, leitud teabe talletamisel ja jagamisel aga kasutama nüüdisaegse tehnoloogia võimalusi. Erinevate religioonide tutvustamisel käsitletakse erinevaid praktikaid, mis aitavad leida vaimset tasakaalu, ning analüüsitakse destruktiivseid usulisi liikumisi, mis läbi aitab aine kaasa ka “**tervise ja ohutuse**” läbivale teemale.

Lõimingud erinevate ainetega tuuakse välja õpiprotsessi kirjeldustes.

2.1.3. Hindamine

Usundiõpetuse õpitulemusi hinnates lähtutakse põhikooli riikliku õppekava üldosa ning teiste hindamist reguleerivate õigusaktide käsitlesest. Hinnatakse õpilase teadmisi ja nende rakendamise oskust, üldpädevuste saavutatust suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotletavatele õpitulemustele. Hoiakuid ega väärtusi ei hinnata. Hoiakute ja väärtuste kohta antakse õpilasele tagasisidet. Väärtusi ja hoiakuid võimaldavad hinnata rollimängud, juhtumianalüüsid ning rühmatöö. Sel juhul ei hinnata mitte ainult tulemust, vaid ka protsessi. Õpilane peab olema hindamises aktiivne osaline, tema selgitustel, põhjendustel ning eneseanalüüsil on oluline roll. Hindamine peab väärtustama lahenduste erinevusi ja õpilaste isikupära. Hindamine on ka vahend õpilase arengu toetamiseks. Hindamismeetodeid valides arvestatakse õpilaste vanust, nende individuaalseid võimeid ning valmisolekut ühe või teise tegevusega toime tulla. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangutega.

Õpitulemuste kontrollimise vormid peavad olema mitmekesised ning vastavuses õpitulemustega. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid.

Hindamise eesmärgiks on anda tagasisidet õppimise kohta, toetada õppija eneseanalüüsi oskuste kujunemist; peegeldada õpetaja ootusi õppimise suhtes ja motiveerida õppima.

Hindamine peab olema kooskõlas seatud õpitulemustega.

Igati tuleks julgustada õpilase enesehindamise oskuste kujunemist ja regulaarset enesehindamist, sest see arendab valmidust mõtestada enda tegevust, seda juhtida ja muuta, arendab eneseregulatsiooni ja mõtlemise oskust. Siin on abiks kokkulepitud hindamiskriteeriumid. Enesehindamine võib olla kirjalik (õppimispäevik, eneseanalüüs, kirjad) või suuline (paaris või rühmaintervjuu, arutelu, vestlus). Abistavaid küsimusi enesehindamisel: Mis on minu töö tugev külg? Millega olen rahul? Millised on töö nõrgad küljed? Millele võiksin järgmine kord rohkem tähelepanu pöörata? Milliseid küsimusi mul tekkis?

Ka kaasõpilaste hindamisega saab õppida hindamist ja hindamiskultuuri, samuti sunnib see põhjalikumalt süvenema materjali, võimalus õppida üksteiselt. Alustada tuleb lihtsamate ülesannetega ja tagasiside andmisest.

Allpool on toodud kaks näidet essee hindamise kriteeriumitest 9. klassis:

Essee teema:

Töö autori nimi:

Hindaja nimi:

Mida jälgida ja hinnata?	maksimum	punktid	Kommentaari
Sissejuhatus: kas see avab põhiprobleemi?	2		

Kas põhitekstis analüüsitakse püstitatud probleemi?	5		
Kas mõttekäik on arusaadav? Kas on toodud näiteid?	5		
Kas essees on autori enda seisukohti?	5		
Kas esse on lõpetatud, esitatud järeldusi?	3		
Kokku punkte	20		

Essee hindamise kriteeriumid

skoor	Sisu	Ülesehitus	Sõnavara, stiil ja õigekiri
5	Vastab teemale; on isikupärane, mõtted esitatud selgelt ja veenvalt	ülesehitus loogiline ja sidus	Hea stiil: sõnavara on ulatuslik, tekstis esineb üksikuid keele- ja stiilivigu
4	Vastab teemale, esitatud olulised seisukohad; mõtted esitatud selgelt	ülesehitus loogiline	Sõnavara on ühekülgne, esineb veidi keele- ja stiilivigu
3	Vastab teemale, kuid olulised punktid nimetamata, tekst üldsõnaline, kuid arusaadav.	Teksti ülesehituses vastuolud	Sõnavara on ühekülgne, laused halvasti sõnastatud, esineb keele- ja stiilivigu
2	Tekst vastab teemale, kuid ebapiisav selgitus ja mõtted kohati seotud.	Ülesehituses vastuolud, mõni tekstiosa puudub	Sõnavara ja lausestus algelised
1	Mittevastavus teemale	Süsteemitu	Sõnavara ja lausestus vigased

Hindamine ja õpiprotsess peavad moodustama sidustatud terviku. Näiteks on allpool näide rühmatöö reeglitest ning vastavatest hindamiskriteeriumitest, mille järgi tuleb kaasõpilaste tööd hinnata:

Rühmatöö reeglid

1. Kui Sul on mõni hea mõte, ära ütle: „Teeme nii!” vaid ütle parem: „Mis te arvate, kui me teeksime nii?” Niimoodi näitad oma austust kaaslaste arvamuste suhtes ning ka töö tulemus tuleb kindlasti parem.
2. Kui teil on rühmas keegi, kes ei ütle oma arvamust, ärge hakake teda süüdistama, vaid pigem julgustage. Küsige, mida tema ühest või teisest asjast arvab, kas tal on mõni hea ettepanek.
3. Kui Sind häirib mõne kaaslaste käitumine (näiteks ta ei kuula sind, käsutab või solvab teisi), siis ütle rahulikult, mida ta teeb ja mida ta selle asemel peaks tegema (Näiteks: „Sa ei lase mul lõpuni rääkida. Palun avalda oma arvamust peale seda, kui mina olen lõpetanud.”)

Andke tagaside iga rühmaliikme panusele:

Nimi:	Hinne
1-5/hinnang	
Tegi ise ettepanekuid (käsutamine võtab punkte alla)	
Kuulas teiste ettepanekuid (vahelesegamine alandab hinnet)	
Innustas rühmaliikmeid toetava suhtumisega (julgustamine, kriitika asemel ettepaneku arendamine – tõstavad hinnet; solvangud ja süüdistused alandavad hinnet)	
Millega ta aitas kaasa teile antud ülesande õnnestumisele?	Kommentaar:

Hindamiskriteeriumite väljatöötamine peaks olema koostöine, lähtuma konkreetse klassi vajadustest ning olema seotud just nende oskustega, mida õpetaja soovib arendada. Näiteks kui eesmärgiks on empaatiavõime suurendamine, on rollimängu juures peamiseks hindamiskriteeriumiks, kui võrd suutis õpilane sisse elada antud rolli, kasutada selleks õpitud fakte antud religioonist, tuua välja olulisi tahke ning huvitavaid nüansse selle rolli mõttemaailmast. Kui aga on eesmärgiks argumenteerimisoskuse arendamine on peamiseks kriteeriumiteks faktide kasutamine, teemasse jäämine, argumentide arv.

Allpool on toodud tabel meetoditest, mida hinnata, milliseid oskusi need meetodid arendavad ning mõned võimalikud hindamiskriteeriumid.

Oluline on, et õpilane mõistaks, miks ta ühe või teise hinde sai, ning hindamisel oleks alati ka sisulise tagasiside andmise funktsioon.

Konkreetse klassi hindamiskriteeriumite väljatöötamisel on oluline meeles pidada põhimõtet, et liikuda tuleb väiksemalt kriteeriumite arvult ja lihtsamalt eristuselt keerukamale. Nii oleks mõistlik algklassis keskenduda algul vaid ühele kriteeriumile ja hinnata seda kolme-palli skaalal, tasapisi lisades ei tohiks siiski kriteeriume olla enam kui kolm. Teises kooliastmes piirduda nelja, kolmandas viie kriteeriumiga. Samas, ka 9. klassis ei ole mõttekas esitada kohe 5*5 maatriksit, vaid iga uus hindamismeetod juurutada, tutvustades mitte üle kahe kriteerium korraga.

Meetod, mida hinnatakse	Mida arendab	Hindamiskriteeriumid
Rollimäng	Argumenteerimine, empaatia, suhtlemisoskus, teadmise rakendamine ellu, loovus, eneseväljendus	<ul style="list-style-type: none"> • Teemakohasus • Vaimukus • Faktide kasutamine
Diskussioon	Argumenteerimine, faktiteadmine, mõistmine, olulise eristus	<ul style="list-style-type: none"> • Aktiivsus • Oluliste faktide kasutamine põhjendamiseks • Lugupidamise ülesnäitamine • Jätkamine sealt, kus eelmine lõpetas
Mõistevõrgustik	Mõiste tundmine ja kasutamine, omavaheliste seoste märkamine, hierarhia kujundamine	<ul style="list-style-type: none"> • Asjakohaste sõnade hulk • Seos(t)e nimetamine • Originaalsus • Vormistus
Õpipäevik	Enesekohane kaasamõtlemine	<ul style="list-style-type: none"> • Eesmärgipüstitus • Kriitilisus, analüütilisus • Seoste leidmine igapäevaeluga
Referaat	Vormistusoskus, mõistmine, sõnastamisoskus, olulise eristamine	<ul style="list-style-type: none"> • Viidete olemasolu • Vormistus • Ülesehitus • Olulised asjad välja toodud • Ettekanne – ilmekas, huvitav (illustreeritud)

2.2. I kooliaste. Tavad, lood ja väärtused

2.2.1. Õpitulemused

I kooliastme õpitulemused kajastavad õpilase head saavutust.

3. klassi lõpetaja:

- 1) toob näiteid religiooniga seotud esemete, tekstide, toimingute, sündmuste ja paikade kohta ning erinevatest religioossetest traditsioonidest pärit lugude kohta;
- 2) nimetab tähtsamaid rahvakalendri pühi, selgitab nende usundilist tähendust ning kirjeldab levinumaid tähistamise traditsioone; teab oma pere traditsioone ja oskab neid teistele tutvustada;
- 3) kirjeldab näiteid tuues, kuidas erinevad inimeste uskumused, arvamused ja soovid;
- 4) selgitab oma sõnadega, mis on ausus, õiglus, kohusetunne, vastutustunne, sõnapidamine, usaldus, tänulikkus, andekspalumine ja andeksandmine, tuues näiteid oma elust või käsitletud lugudest;
- 5) tunneb nn kuldset reeglit ja selgitab selle järgimise olulisust, märkab kaaslaste vajadusi, püüab käituda kaaslasti arvestavalt ning oskab anda hinnangut oma tegevusele;
- 6) toob näiteid, mille poolest on tema eriline; mõistab oma õigust jääda iseendaks; tunneb ära oma peamised tunded ning väljendab neid nii sõnades kui ka loomingu kaudu;
- 7) mõistab, et on vaja oma eksimust tunnistada; oskab paluda vabandust; mõistab, et andestada on oluline.

2.2.2. Õpitulemused ja õppesisu

Erinevate teemaplokkide alateemasid saab omavahel mitmeti kombineerida, mistõttu siin ajalist jaotust ei esitata. Õppeprotsessi kirjelduses tabeli kujul esitatud töökaava on üks võimalik näide õppe kavandamise kohta. See ei ole õpetajale kohustuslik.

1. Pühad ja traditsioonid

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) nimetab tähtsamaid rahvakalendri pühi ja selgitab nende usundilist tähendust;
- 2) kirjeldab nende pühade levinumaid tähistamise traditsioone;
- 3) teab oma pere traditsioone ja oskab neid teistele tutvustada.

Õppesisu

1. Peretraditsioonid, pühade tähistamine pereringis
2. Hingedeaeg
3. Jõulud
4. Ülestõusmispühad
5. Nelipühad. Jaanipäev

2. Valitud lugusid erinevatest religioossetest traditsioonidest

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) toob näiteid religiooniga seotud esemete, tekstide, toimingute, sündmuste ja paikade kohta;

- 2) toob näiteid erinevatest religioossetest traditsioonidest pärit lugude kohta;
- 3) sõnastab õpitud lugude moraalse sõnumi;
- 4) kirjeldab näiteid tuues, kuidas erinevad inimeste uskumused, arvamused ja soovid.

Õppesisu

1. Suuline ja kirjalik pärimus. Näiteid erinevate loomismüütide kohta
2. Hinduism. Pimedad kobavad elevanti (mõistame asju erinevalt)
3. Judaism. Joosepi lood (kadedus, töökus, andestus)
4. Budism. Siddharta Gautama kohtab vana meest, surnut ja erakut (kannatused ja abi, rikkus ja vaesus)
5. Kristlus. Tähenamissõna halastajast samaarlasest (ligimesearmastus, kuldne reegel)
6. Islam. Muhamed ning tõe rääkimine (tõde ja vale, sõnapidamine)

3. Väärtuskasvatus

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kirjeldab näiteid tuues, kuidas erinevad inimeste uskumused, arvamused ja soovid;
- 2) selgitab oma sõnadega, mis on ausus, õiglus, kohusetunne, vastutustunne, sõnapidamine, usaldus, tänulikkus, andekspalumine ja andeksandmine, tuues näiteid oma elust või käsitletud lugudest;
- 3) tunneb nn kuldset reeglit ja selgitab selle järgimise olulisust, märkab kaaslaste vajadusi, püüab käituda kaaslasti arvestavalt ning oskab anda hinnangut oma tegevusele;
- 4) toob näiteid, mille poolest on tema eriline; mõistab oma õigust jääda iseendaks; tunneb ära oma peamised tunded ja väljendab neid nii sõnaliselt kui ka loomingu kaudu;
- 5) mõistab, et on tähtis oma eksimust tunnistada; oskab paluda vabandust; mõistab, et andestada on oluline.

Õppesisu

1. Maailm meie ümber. Elu pühadus ja loodushoid, esivanemate loodustunnetus
2. Iga inimese ainulaadsus. Julgus jääda iseendaks. Eneseväarikus
3. Erinevad inimesed minu ümber. Üksteisemõistmine ja lugupidamine. Ligimesearmastus
4. Andekspalumine ja andeksandmine
5. Reeglite ja seaduste mõtte ning tähtsus. Südametunnistus. Usu mõju inimese elule
6. Kohusetunne. Vastutustunne. Lubadused ja nende täitmine. Sõnapidamine. Tõde ja vale
7. Rikkus ja vaesus. Tänulikkus ja virisemine
8. Rõõm ja mure. Usaldus ja lootus. Hirm ja turvalisus

2.2.3. Õppetegevus

I kooliastme teemade valiku rõhuasetus on lapse isikul, minapildi kujunemise toetamisel, turvatunde loomisel ja kõlblisel kasvatusel. Teemaringi laienemisel käsitletakse lugusid, mis aitavad kaasa sotsiaalsete pädevuste kujunemisele. Toetada tuleb lapse enesetunnetuse arengut, emotsioonide mõistmist ning oskust neid suunata. Kultuurilise järjepidevuse ja traditsioonide tundmaõppimiseks käsitletakse aastaringi keskseid rahvakalendri pühi, nende religioosset tausta ning tähistamise tavasid.

Tundides pööratakse tähelepanu sellele, et õpilased õpiksid end väljendama, julgeksid esitada küsimusi, õpiksid vastuseid põhjendama, järeldusi tegema ning erinevaid seisukohti respektierima. Õppetegevus on võimalikult mitmekesine ja interaktiivne.

Metoodilistest võtetest kasutatakse jutustusi, vestlust, mis aitab materjali seostada õpilase kogemustega, ning õpilastele eakohaseid probleemülesandeid. Arendatakse lugemis-, kirjutamis- ja tekstimõistmisoskust. Tähelepanu pööratakse kuulamis-, vaatlemis- ja keskendumisoskuste kujundamisele. Tundides kasutatakse ka käelist tegevust ja liikumismänge ning lauldakse ja kuulatakse muusikat. Oluline koht on loovust arendavatel meetoditel (nt rollimängud, loov kirjutamine, kunstiline eneseväljendus). Koduloolise materjali lülitamiseks õppetöösse korraldatakse õppekäike. Aine sisu omandamise kõrval on tähtis klassis valitsev õhkkond. Aine õpitulemusi pole võimalik saavutada ilma avatud, tolerantse, hooliva ning üksteist toetava vaimse õpikeskkonnata.

Erinevaid teemasid (pühad, väärtused, lood usulistest traditsioonidest) lõimitakse omavahel sidusateks teemaplokkideks. Selleks on palju võimalusi. Nii võib läbivaks niidiks olla rahvakalendri tähtpäevad, millega seotakse alateemad väärtuste ja lugude teemaplokist (nt sügisel loomislood ja loodushoid, hingede ajal esivanemate loodustunnetus ning elu pühadus), või väärtuskasvatus, mis rajaneb lugudel erinevatest traditsioonidest, ning sobival ajal käsitletakse rahvakalendri pühasid. Erinevate traditsioonide lugude eesmärk on, et laps tunneks lugusid erinevatest religioonidest, kuid samaaegu ei pea ta neid religioone iseloomustama. Küsimus on: mida on sellel lool õpetada igapäevase toimimise ja valikute kohta?

Alljärgnevalt on toodud üks paljudest võimalustest, kuidas erinevaid teemasid omavahel kombineerides luua töökava. Õpetaja peab oma töökava koostades lähtuma aga oludest, milles ta töötab – arvestama, milliseid võimalusi pühapaikades käimiseks, erinevate religioonide ja konfessioonide esindajatega kokkusaamiseks ning heategevusprojektide rakendamiseks on. Arvestama peab ka õpilaste usulist tausta ning valmisolekut kaasa töötada.

2.2.4. Võimaliku töökava näide

Ulatuslik teema / olulisemad alateemad	Meetodid ja õpikeskkond	Õpitulemused	Lõiming	Hindamine
Maailm meie ümber ja selle mõtestamise viisid				
1. Suuline ja kirjalik pärimus. Usulise keele eripära	Enda (suve) kogemustest jutustamine pildi järgi. Siduda vestlusega suulise pärimuse tekkest Mäng „Mida kõneleb pilt?“, ühe pildi kohta võimalikult palju tähendusi Vestlus suulisest ja kirjalikust pärimusest (erinevad pühakirjad)	1. Mõistab, et keeles kasutatakse kujundlikke väljendeid. Arutleb, miks seda tehakse. 2. Mõistab, et tundides võib küsida ja vabalt arutleda. 3. Teab, et on olemas suuline ja kirjalik pärimus. Nimetab ühte pühaks peetavat raamatut (nt Piiblit või Koraani).	Eesti keel: väljendusoskus, keelefunktsioonid. Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, teabekeskond, väärtused ja kõlblus	Jutustamine: väljendusoskus
2. Imestamine ja märkamine: loodus	Mäng „Loodust avastamas“, õuesõpe Lugu mehest, kelle käes kõik kullaks muutus. Plakati, kollaaži meisterdamine teemal „Hoiu mind!“	1. Kogeb loodu(se) imelisust ning väärtuslikkust. 2. Paneb tähele looduse ilu pisiasjades. 3. Saab aru looduse hoidmise ja säästlikkuse vajalikkusest.	Looduse-ja inimeseõpetus: elu mitmekesisus; loodushoid. Matemaatika: kujundid. KTÕ: loomingulisus ja tööpinna kasutamine, rebimis- ja kleepimisoskus. Läbivad teemad keskkond ja jätkusuutlik areng, kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus	Kollaaž (detailide märkamine, ühistöö oskused)
3. I loomisluu	Jutustus Pildisarja joonistamine Paaristöö + frontaalselt arutlus, milles niisugune usk igapäevaelus väljenduda	1. Tunneb ja jutustab piibli loomisloo põhielemente . 2. Saab aru, kuidas usk Loojasse ilmneb elus.	Looduse-ja inimeseõpetus: loodushoid; elu imelisus; põhjuslikkus. Läbivad teemad	Pildisari (loo põhielementide tundmine)

	võib.		keskkond ja jätkusuutlik areng, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus	
4. Erinevad tekkelood	Eesti rahvalaul „Loomislaul“ (Sinisirje linnukene ...) / Loomislugu Mulgimaalt (2005) või mujalt maailmast: http://folkloreandmyth.netfirms.com/creationmyths.html/ Vestlus Pildi joonistamine ühest tekkeloost	1. Teab, et on erinevaid loomislugusid. 2. Tunneb ühte rahvausundilist loomislugu. 3. Arutleb, mida see elu kohta ütelda tahab.	Muusikaõpetus: rahvalaulud. Eesti keel: pärimuslood. Loodus- ja inimeseõpetus: paikkonna kultuuri väärtustamine. Kunstiõpetus: joonistamine Läbivad teemad keskkond ja jätkusuutlik areng, kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus	Jutustamine, arutlusoskus, loo seostamine eluga
Ulatuslik teema / Olulisemad alateemad	Meetodid ja õpikeskkond	Õpitulemused	Lõiming	Hindamine
5.–6. Lõikustänapüha	Esitlus: tänaväärset asjad Vestlus: kuidas tänada? Miks tänada, keda tänada? Tööleht: kuidas tuleb lauale ...? Mängud „Tänuring“ ja oavise Tänukollaaž koos arutlusega	1. Teab, millal ja miks peetakse lõikustänapüha. 2. Kogeb, et maailmas on palju huvitavat ja tänaväärset. 3. Tunneb ühte lõikustänapühaga seotud traditsiooni. 4. Leiab, et tema elus on mõndagi, mille eest tänulik olla.	Loodus- ja inimeseõpetus: põllumajandussaadused; traditsioonid, tänulikkus. Läbivad teemad keskkond ja jätkusuutlik areng, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus	Tööleht (toob välja, mille eest olla tänulik)
Inimese ainulaadsus ja elu pühadus				
7.–8. Pere-traditsioonid	Vestlus, töö rühmas oma pere traditsioonidest Pilt mõnest oma pereliikmest	1. Nimetab oma pere traditsioone. 2. Mõistab, et koos tegutsemine	Loodus- ja inimeseõpetus: perekond, üksteise lugupidamine, rahvakombed,	Väljendusoskus: oma peretraditsioonidest rääkimine; küsimuste

	Oma perest ja selle pidupäevadest jutustamine Test: arutus teiste kommetesse suhtumisest Külaline klassis, kes jutustab oma pere mõnest erilisest traditsioonist.	liidab inimesi. 3. Mõistab, et teiste inimeste traditsioone tuleb austada. 4. Teab, et peretraditsioonid on tihti seotud rahvakommete ja usuga.	erinevad inimesed. Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus	esitamise oskus
9. Inimese ainulaadsus ja elu pühadus	Mäng „Oleme ainulaadsed“ Näpujoonis Tööleht	1. Teab, et iga inimene, ka ta ise, on ainulaadne ja oluline. 2. Mõistab, et elu on püha. 3. Mõistab oma vastutust lähiümbruses, peres ning klassis.	Loodus-ja inimeseõpetus: elu väärtustamine, vastutus KTÕ: värvid ja kujundid Läbivad teemad kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus	Tööleht
10.–11. Hingedeaeg	Poiss varjudemaal Miniloeng, vestlus, mõistatused Õppekäik: kalmistul käik	1. Teab hingedeaja tähtsamaid rahvakombeid (vaikne aeg, hingede koju ootamine, hingedele toidu viimine). 2. Mõistab, et on oluline mäletada ja mälestada oma esivanemaid. 3. Tunneb kalmistul käitumise etiketti. 4. Oskab väärtustada inimelu. 5. On teadlik inimese surelikkusest.	Eesti keel: teksti mõistmine, lugemine. Loodus-ja inimeseõpetus: eesti mõistatused; kalmistukultuur, põlvnemine. Läbivad teemad kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus	Arutelu kalmistul käigust
Advent ja jõulud				
12. Sünnipäev	Jutustus „Väikevenna sünnipäev“, vestlus Kaart. Regivärsilise jõululaulu õppimine	1. Mõistab, et sünnipäev on igale inimesele tähtis päev (meelespidamine). 2. Analüüsib positiivseid ja negatiivseid tundeid, mis on	Loodus-ja inimeseõpetus: emotsioonid. Muusika: regivärss. KTÕ: kleepetehnika. Läbivad teemad	Vestlus: eneseväljendus-oskus

		seotud sünnipäevadega.	elukestev õpe ja karjääri planeerimine, kultuuriline identiteet	
13. Jõululugu	Jõululoo kuulamine Nukkude valmistamine Mininäidend pappnukkudega	1. Tunneb Jeesuse sündimise lugu. 2. Teab, et mõned inimesed tähistavad jõulude ajal Jeesuse sünni. 3. Teab, et aastaid arvestatakse Jeesuse sünnist alates.	KTÕ: ruumiliste kujundite valmistamine, loominguline eneseväljendus Emakeel: teksti mõistmine ja mõtestamine. Läbivad teemad kultuuriline identiteet, teabekeskond, väärtused ja kõlblus	
14.–15. Jõulude tähistamine	Vestlus, lühijutustus pühast Nikolausest Oma pere jõulukommetest jutustamine Kaart: head soovid teistele kinkimiseks Jõulumängud	1. Nimetab vanu jõulukombeid ja selgitab nende tähendust. 2. Teab, kust on pärit jõuluvana traditsioon. 3. Hindab jõule ja perega koos veedetud aega. 4. Soovib valmistada rõõmu oma lähedastele ja sõpradele.	Loodus-ja inimeseõpetus: perekond, traditsioonilised mängud. Emakeel: traditsioon ja pärimus. Läbivad teemad kultuuriline identiteet, teabekeskond, väärtused ja kõlblus	Ristsõna jõulukommetest
Ulatuslik teema / Olulisemad alateemad	Meetodid ja õpikeskkond	Õpitulemused	Lõiming	Hindamine
Usk, selle mõju inimese elule				
16. Südame-tunnistus. Usu mõju inimese elule	Kindlate reeglitega mängu mängimine. Reeglite ühine sõnastamine enne mängu Jutustus „Anna leiab raha“ Vestlus ja töölehed Ühiselureeglite koostamine	1. Tunneb ära reeglid, millel põhinevad mängud, milles ta osaleb. 2. Teab, mis on südametunnistus, ning oskab selle järgi käituda.	Loodus-ja inimeseõpetus: ühisreeglid. Emakeel: teksti mõistmine ja mõtestamine. Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri	Rühmatöö ühiselureeglitest

		3. Märkab, et usul võib olla mõju inimese käitumisele.	planeerimine, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, väärtused ja kõlblus	
17. Piibel	Vestlus: missugused on lemmikraamatud ja missugused on tähtsad raamatud? Miniloeng Piiblist. Miks on Piibel kristlastele tähtis? Mis Piiblis on? Töölehe täitmine. Mõistetega tutvumine Erinevaid piibleid ja piiblilugusid tutvustav näitus	1. Teab, et on olemas pühad raamatud, mis on seotud usuga. 2. Teab, et paljude inimeste jaoks on pühaks raamatuks Piibel. 3. Teab mõisteid <i>Piibel, Vana Testament, Uus Testament</i> .	Emakeel: raamat, erinevad žanrid ja teksti funktsioonid Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, kultuuriline identiteet	Näitusetööd ja tööleht
Väärtuskasvatus				
18.–20. Judaism. Joosepi lood. Rõõm ja mure	Muusikanäidete kuulamine: missugune on rõõmus, missugune kurb muusika? Piltide, fotode vaatamine: kas mõistad inimeste tundeid? Jutustus Joosepist Rullraamatu meisterdamine ühistööna, sisuks Joosepi lood	1. Tunneb põhilisi Joosepi lugusid: isa kingib kirju kuue, Joosep näeb unenägusid, müüakse vangi, aastad Egiptuses. 2. Märkab, et süütunne on inimesele raske koorem. 3. Saab aru, et õnnetusi võib juhtuda igatühega.	Muusika: muusikapala emotsionaalne tonaalsus. Loodus-ja inimeseõpetus: emotsioonid, nendega hakkamasaamine. KTÕ: joonistamine. Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, tervis ja ohutus, väärtused ja kõlblus	Vestlus emotsioonidest muusikas ja kunstis
19. Kadedus, vastutustunne	Jutustus Joosepist jätkub. Joosepi vennad on kadedad, Joosep annab vendadele andeks. Rullraamatu meisterdamine jätkub.	1. Arutleb kadestamise põhjuste üle. 2. Tunneb teid kadestamise vähendamiseks. 3. Mõistab, et ka ühise otsuse korral vastutab igauks ise.	Emakeel: teksti mõistmine ja mõtestamine. Loodus-ja inimeseõpetus: emotsioonide valitsemine. KTÕ: naela löömine, kleepetöö. Läbivad teemad kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, väärtused ja kõlblus	Rullraamat
	Vestlus: millal sa viimati kartsid ja mida?	1. Õpib oma hirmudest rääkima	Loodus-ja inimeseõpetus:	Tööleht ja arutlus

20. Hirm ja turvalisus	Mida võis karta oma elu jooksul Joosep, mida võisid karta tema vennad? Tööleht: turvalisus Usaldusmäng „Ära kard!“ , järgneb arutlus hirmust, selle ületamisest ja ühisvastutusest.	ja neisse asjalikult suhtuma; teab, mis temas hirmu tekitab ning kuidas oma hirmudega saab toime tulla. 2. Teab, millal temal on turvaline olla (millised tingimused peavad olema täidetud). 3. Teab, mida teha hädaolukordades.	emotsioonide valitsemine; reeglitega arvestamine Emakeel: väljendusoskus Läbivad teemad kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, tervis ja ohutus, väärtused ja kõlblus	
21. Kristlus. Täheandamis-sõna halastajast samaarlasest	Jutustus piltide, nukkudega Arutelu Rollimäng	1. Tutvub looga halastajast samaarlasest. 2. Teab, et peab teiste inimestega käituma nii, nagu ta tahab, et temaga käitutaks.	Emakeel: teksti mõistmine ja mõtestamine; väljendusoskus Läbivad teemad tervis ja ohutus, väärtused ja kõlblus	Rollimäng
22. Ligimese-armastus, kuldne reegel	Paarides erinevate olukordade lahendamine Mäng: soovin sulle ... Kuldse reegli kirjutamine papptahvlile ning tahvli kaunistamine. Ühine arutelu. Mida sa tahad, et õpetajad/vanemad/sõbrad sulle teeksid? Tulemuseks plakat klassi seinale	1. Leiab, kuidas võib tema teisi aidata. 2. Mõistab, et uskteist on vaja abistada. 3. Tunneb kuldset reeglit	Loodus-ja inimeseõpetus: reeglitega järgimine; eneseanalüüs, teisega arvestamine. Emakeel: väljendusoskus. KTÕ: ilumeel. Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus	Plakat
23. Andestus	Lugu võlgnikust ja kuningast (Mt. 18 ainetel) Juhtumianalüüs rühmades. Mida sa teeksid, kui ... (sina pead andeks paluma,	1. Mõistab, et oskus andestada ja oma viga tunnistada on oluline. 2. Teab, et nii vea tunnistamine kui ka andestamine nõuab	Emakeel: väljendusoskus; teksti mõistmine ja mõtestamine Loodus-ja inimeseõpetus: eneseanalüüs, teisega	Tööleht

	sa pead andeks andma)? Töölehe täitmine	julgust.	arvestamine Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, väärtused ja kõlblus	
Ulatuslik teema / Olulisemad alateemad	Õpitulemused	Meetodid ja õpikeskkond	Lõiming	Hindamine
Ülestõusmispühad				
24. Rahva-traditsioonid	Jutustus pildi järgi Õpetaja tutvustab pildiseeriat ülestõusmispühade tähistamisest erinevates maailma paikades. Pühad meie peres: pildirea joonistamine või kollaaži valmistamine Töölehe täitmine: milliste sümbolitega on seotud ülestõusmispühade erinevad nimetused?	1. Nimetab ülestõusmispühade erinevaid nimetusi. 2. Kirjeldab nende pühade levinumaid tähistamise traditsioone. 3. Teab oma pere ülestõusmispühade tähistamise traditsioone ning oskab neid teistele tutvustada.	Emakeel: väljendusoskus. Loodus-ja inimeseõpetus: rahvatraditsioonid ja pühad; peretraditsioonid; kalender. KTÕ: koomiks. Läbivad teemad kultuuriline identiteet, teabekeskond, väärtused ja kõlblus	Tööleht
25.–26. Suure nädala sündmused	Suure nädala sündmused, sümbolid. Jutustus piltide ja esemete abiga Väikese pühadekalendri valmistamine: paberileht on jaotatud kaheksaks osaks ning igasse ossa kirjutatakse jutustuses ette tulnud olulised mõisted või joonistatakse pilt.	1. Tunneb ülestõusmispühade ja nende tähistamise tavade usundilist tähendust. 2. Tunneb suure nädalaga seotud pühade nimetusi: palmipuudepäha, suur neljapäev, suur reede, vaikne laupäev.	KTÕ: sümbolid. Emakeel: väljendusoskus. Loodus-ja inimeseõpetus: rahvatraditsioonid ja pühad; kalender. Matemaatika: ring, sektor. Läbivad teemad kultuuriline identiteet, teabekeskond, väärtused ja kõlblus	Pühadekalender

Erinevad inimesed, samad mured ja rõõmud				
<p>27. Erinevad inimesed minu ümber. Mõistame asju erinevalt. Julgus jääda iseendaks</p>	<p>Jutustus: turismireis mõnele eksootilisele maale. Erineva rassi, erinevate kommete ja toitude kirjeldus Arutus. Kuidas kirjeldaks selle maa elanik Eestis käiku? Mäng paarides: kuidas saaksid tumm ja kurt koos lahendada ülesande? Joonista ühest punktist pilt. Piltide tutvustus</p>	<p>1. Teab, et maailmas on erinevaid rasse, kultuure ja usundeid. 2. Oskab eristada hinnangu andmist ja kirjeldamist. 3. Õpib kaitsma oma arvamust ja seisukohta.</p>	<p>Loodus-ja inimeseõpetus: erinevad kultuurid, maakaart, erinevate inimeste mõistmine. Emakeel: väljendusoskus. Läbivad teemad kultuuriline identiteet, teabekeskond, väärtused ja kõlblus.</p>	<p>Arutelu</p>
<p>28. Hinduism. Pimedad kobavad elevanti</p>	<p>Jutustus Mäng „Koba kotis“ (Läbipaistmatusse kotti on pandud erinevaid esemeid. Mängija peab kas läbi koti katsudes või kätt kotti pistes esemed ära tundma.) Tööleht: erinevate usundite jumalapildid Lugu „Ma olen hindu“</p>	<p>Mõistab, et inimesed näevad maailma asju erinevalt.</p>	<p>Loodus-ja inimeseõpetus: erinevate inimeste mõistmine, reeglite järgimine, erinevad kultuurid. Emakeel: teksti mõistmine ja mõtestamine; väljendusoskus. Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus.</p>	<p>Tööleht</p>
<p>29. Budism. Siddharta Gautama kohtab vana meest, surnut ja erakut</p>	<p>Jutustus piltide järgi Mandala värvimine Meditatsiooniharjutus Lugu „Ma olen budist“</p>	<p>1. Tunneb Siddharta Gautama loo põhijooni. 2. Teab mõisteid <i>kaastunne</i>, <i>valgustus</i>.</p>	<p>Emakeel: teksti mõistmine ja mõtestamine; väljendusoskus. KTÕ: mandala tehnika, pinnakatmine ja mõtestamine. Loodus-ja inimeseõpetus: enesetundmine. Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine,</p>	<p>Mandala</p>

			kultuuriline identiteet, tervis ja ohutus, väärtused ja kõlblus	
30. Rikkus ja vaesus	<i>Armuline on rikas</i> , piltmõistatus, rühmatöö Töölehed	1. Kogeb, et rahalise rikkuse järgi pole õige inimest hinnata; mõistab, et inimene võib olla rikas ka siis, kui tal pole palju raha. 2. Mõistab, et jagamine teeb rõõmu.	Emakeel: teksti mõistmine ja mõtestamine. Loodus-ja inimeseõpetus: erinevate inimeste mõistmine, reeglite järgimine. Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, väärtused ja kõlblus	Tööleht
31. Islam. Muhamed ning tõe rääkimine	Jutustus Muhamedist Probleemilahendus: „Kuidas käitud sina, kui ...?“ (Tead midagi, aga keegi ei usu sind.) Esitlus: missugused on islamiusulised tänapäeval? Lugu „Ma olen moslem“	1. Õpib tundma Muhamedi lugu. 2. Tunneb mõnda islami kultuuri eripära (riietus, ehitised, palvetamise viis).	Emakeel: teksti mõistmine ja mõtestamine; väljendusoskus. Loodus-ja inimeseõpetus: käitumine; erinevad inimesed. Läbivad teemad kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus	Rollimäng-esitlus
Ulatuslik teema / Olulisemad alateemad	Õpitulemused	Meetodid ja õpikeskkond	Lõiming	Hindamine
32. Tõde ja vale. Lubadused ja nende täitmine	Jutustus kasvavast valepallist Rollimäng Vestlus rühmades: mida teha, et kindlasti lubadust pidada?	1. Mõistab, miks on hea olla aus. 2. Mõistab valelikkuse tagajärgi. 3. Oskab hinnata lubaduste pidamise ja andmise väärtust.	Emakeel: teksti mõistmine ja mõtestamine; väljendusoskus. Loodus-ja inimeseõpetus: käitumine; erinevad inimesed. Läbivad teemad väärtused ja kõlblus	Arutelu
33. Nelipühad.	Jutustus „Vanaema läks vihta tooma“; kuidas vanasti nelipühi tähistati?	1. Teab oma pere nelipühade tähistamise traditsioone ja oskab	Emakeel: teksti mõistmine ja mõtestamine; väljendusoskus.	Programm nelipühade tähistamisest

Üksteise-mõistmine ja lugupidamine	Nelipühade kommete ja sümbolite tutvustus (tuvi, tuli, tuul, kaseoksad) Arutlus ja programmi valmistamine: kuidas tähistada nelipühi tänapäeval?	neid teistele tutvustada 2. Mõistab nelipühade ja selle tähistamise tavade usundilist tähendust ning mõisteid <i>kogudus</i> ja <i>Püha Vaim</i>	Loodus-ja inimeseõpetus: rahvatraditsioonid ja pühad; peretraditsioonid. KTÕ: sümbolid. Läbivad teemad kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus	
34. Jaanipäev	Õpilased jutustavad jaanipäevatradsioonidest. Arutelu: miks tehakse jaanituld? Esitlus piltide abiga Ristija Johannesest – tema peab kasvama ja mina kahanema. Joonistus: kui ma vaatan jaanilõkkesse, siis ma näen ...	1. Kirjeldab jaanipäeva levinumaid tähistamise traditsioone. 2. Teab oma pere jaanipäeva tähistamise traditsioone ja oskab neid teistele tutvustada. 3. Teab jaanipäeva usundilist tähendust.	Emakeel: teksti mõistmine ja mõtestamine; väljendusoskus. Loodus-ja inimeseõpetus: rahvatraditsioonid ja pühad; peretraditsioonid. KTÕ: rasvakriidid. Läbivad teemad kultuuriline identiteet, teabekeskond, väärtused ja kõlblus	Joonistus
35. Kordamine	Kuldvillaku mäng aasta jooksul õpitust Tagasisidelehe täitmine	Üldine kordamine		Kuldvillak

Usundiõpetuse aine on tihedalt lõimitud teiste ainetega: emakeelega, inimeseõpetusega, loodusõpetusega ja KTÕga; nt on töökavas teises tunnis märgitud lõimumine matemaatikaga, kuna õpilased peavad tundma kujundeid.

Õpilase edasijõudmist motiveeritakse ning juhitakse pidevalt kõigi tegevuste kaudu, andes õpilase tööle järjepidevat tagasidet. Hindamiskriteeriumid kooskõlastatakse teiste ainete omadega.

2.2.5. Õpikeskkond

Kirikuaasta: meisterdamisi lastele. Koostanud Lea Reitel. Tallinn: EELK Pühapäevakooli Ühendus, 1993.

Hiiemäe, Mall. Rahvakalendri tähtpäevi. Tallinn: Koolibri, 1998.

Eesti rahvakalender. 1.–8. kd. Koostanud Selma Lätt, Mall Hiiemäe. Tallinn: Eesti Raamat, 1970–1999.

Hiiemäe, Mall. Päiv ei ole päivale veli: lõunaesti kalendripärimus. Tartu : Eesti Kirjandusmuuseum, 2006

<http://www.folklore.ee/Berta/kalender.php>

<http://www.folklore.ee/lepp/>

2.3. II kooliaste. Väärtused ja valikud

2.3.1. Õpitulemused

II kooliastme õpitulemused kajastavad õpilase head saavutust.

6. klassi lõpetaja:

- 1) toob näiteid väärtuste ja moraalnormide rolli kohta üksikinimese elus ning ühiskonnas; selgitab näiteid tuues, kuidas mõjutab religioon või sekulaarne maailmavaade inimeste väärtusi, valikuid ja otsuseid;
- 2) tunneb nn kuldset reeglit ning suuremates maailmareligioonides sõnastatud tähtsamaid eetilisi printsiipe (austa elu, teist inimest ja omandit, ära tunnista valet); toob näiteid nende toimimise kohta;
- 3) nimetab käsitletud voorusi ning oskab neid lahti mõtestada, tuues näiteid vooruste avaldumise kohta inimeste käitumises;
- 4) nimetab enda jaoks olulisi väärtusi ja kirjeldab õpitu valguses, kuidas need tema toimumist kujundavad ning valikuid mõjutavad;
- 5) suhtub lugupidavalt erinevatesse maailmavaatelistesse tõekspidamistesse, tunneb igapäevases elus ära mõningaid maailmavaatelistel erinevustel põhinevaid diskrimineerimise juhtumeid; pakub konstruktiivseid toimumisvõimalusi, et lahendada lihtsamaid väärtuskonflikte.

2.3.2. Õpitulemused ja õppesisu

1. Eetika alused (religioonides ja enda elus), 10 tundi

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) toob näiteid väärtuste ja moraalinormide rolli kohta üksikinimese elus ning ühiskonnas;
- 2) selgitab näiteid tuues, kuidas mõjutab religioon või sekulaarne maailmavaade inimeste väärtusi, valikuid ja otsuseid;
- 3) tunneb nn kuldset reeglit ja suuremates maailmareligioonides sõnastatud olulisemaid eetilisi printsiipe (austa elu, teist inimest ja omandit, ära tunnista valet); toob näiteid nende toimimise kohta;
- 4) nimetab käsitletud voorusi (õiglus, vaprus, enesedistsipliin (möödukus), (elu)tarkus ning usk, lootus ja armastus) ning oskab neid lahti mõtestada, tuues näiteid vooruste avaldumise kohta inimeste käitumises;
- 5) suhtub lugupidavalt erinevatesse maailmavaatelistesse tõekspidamistesse ning tunneb igapäevaelus ära mõningaid maailmavaatelistel erinevustel põhinevaid diskrimineerimise juhtumeid.

Õppesisu

1. Inimese elu mõte. Saatus, vabadus ja vastutus
2. Erinevad reeglid ning seadused. Kirjutatud ja kirjutamata seadused
3. Erinevad vastused küsimusele, mis on õnn, mis on õige ja hea. Kuldne reegel. Põhilisi eetiliste valikute printsiipe maailmareligioonides: austa elu, teist inimest ja omandit, ära tunnista valet
4. Kardinaalvoorused: õiglus, vaprus, enesedistsipliin (möödukus), (elu)tarkus, usk, lootus, armastus
5. Inimõigused

2. Väärtused, mina ja teised inimesed (religioonides ja enda elus), 10 tundi

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) nimetab enda jaoks olulisi väärtusi ja kirjeldab õpitu valguses, kuidas need tema toimimist kujundavad ning valikuid mõjutavad;
- 2) suhtub lugupidavalt erinevatesse maailmavaatelistesse tõekspidamistesse;
- 3) pakub konstruktiivseid toimimisvõimalusi, et lahendada lihtsamaid väärtuskonflikte.

Õppesisu

1. Autoriteetidid ja väärtuste hierarhia. Eeskujud, iidolid, Jumal
2. Inimeste tõekspidamiste sarnasused ja erinevused, väärikus
3. Iseendaks jäämise raskused. Üksi ja koos
4. Sallivus ja lugupidamine – suhtumine teistsuguste vaadetega inimestesse ning teistesse usunditesse. Eelarvamused ja diskrimineerimine

3. Eetika keskseid küsimusi (religioonides ja enda elus), 15 tundi

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) toob näiteid väärtuste ja moraalinormide rolli kohta üksikinimese elus ning ühiskonnas; selgitab näiteid tuues, kuidas mõjutab religioon või sekulaarne maailmavaade inimeste väärtusi, valikuid ja otsuseid;
- 2) nimetab enda jaoks olulisi väärtusi ning kirjeldab õpitu valguses, kuidas need tema toimimist kujundavad ja valikuid mõjutavad;
- 3) suhtub lugupidavalt erinevatesse maailmavaatelistesse tõekspidamistesse;
- 4) mõistab andestuse olulisust ning oskab andeks paluda.

Õppesisu

1. Suhtumine loodusesse. Religioon ja teadus
2. Armastus ja sõprus, ustavus. Andekspalumine ja andestamine, leppimine
3. Õigus ja õiglus. Tähelepanelikkus ja hoolivus nõrgemate suhtes. Solidaarsus. Rikkus ja vaesus. Heategevus
4. Sõna jõud: töötused, sõnapidamine, hinnangute andmine, ausus, silmakirjalikkus

2.3.3. Õppetegevus

Keskne on on aktiiv- ja probleemõppe põhimõtete rakendamine. I kooliastme õppetegevustele lisanduvad arutelud, enam pööratakse tähelepanu küsimuste esitamise oskuse arendamisele, hinnangute andmisele ja nende põhjendamisele. Häid võimalusi väärtuskasvatuseks pakub narratiivsete meetodite kasutamine. Probleemülesannete, rollimängude ja moraalsete dilemmade analüüsiga arendatakse probleemide märkamise oskust, kuulamisoskust, koostööoskusi ning teiste arvestamist. Õpilaste kõlbelse arengu toetamine nõuab õpetajalt tundlikkust, tähelepanelikkust ja taktitunnet.

Eetikateemade raames tutvustatakse õpilastele klassikalisi voorusi, avatakse nende sisu õpilastele arusaadavas vormis ning innustatakse õpilasi end arendama. Sellekohane õpetus ei tohi muutuda formaalseks moraliseerimiseks.

Eetikakursuse juurde õppematerjale valides võiks silmas pidada, et esindatud oleksid

- 1) erinevatest religioosetest traditsioonidest pärit lood;
- 2) lood konkreetsetest inimestest, kes on oma elu ja tööga järginud olulisi eetilisi printsiipe ning võiksid noorele inimesele eeskujuks olla;
- 3) näited erinevate liikumiste ja organisatsioonide kohta tänapäeval, kes oma tegevuses väärtustavad humanistlikke eetilisi printsiipe, nõrgemate märkamist ja aitamist.

Suurepärase oleks, kui õpilased saaksid selle kursuse raames ka ise mõne sotsiaalprojekti planeerimises ja korraldamises osaleda.

2.3.4. Võimaliku töökava näide

Teema ja alateema	M a h t	Õppetegevus	Õpitulemused Kontroll ja hindamine	Lõiming	Kontroll ja hindamine
EETIKA ALUSED					
Sissejuhatus. Inimese elu. Vabadus, kohustus ja vastutus	1	Individuaalselt kirjutada kolm suurimat muret seoses sõpradega, vanematega, kooliga Koos pinginaabriga leida võimalusi nende lahendamiseks Millised kohustused-vabadused (õigused) on lapsel, millised täiskasvanul? (koos pinginaabriga) Milline laps ja milline täiskasvanu tahaksid olla sina? Mida peaks selleks tegema? (üksi)□	1. Sõnastab probleeme oma elus. 2. Nimetab laste ja täiskasvanu kohustusi. 3. Loetleb, milliseid vabadusi ja vastutusi kaasneb iseseisvudes. 4. Analüüsib, milline tahaks ta ise olla ja mida peaks enda juures veel muutma.	Inimeseõpetus: õigused ja kohustused. Läbivad teemad kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, väärtused ja kõlblus	
Kardinaal-voorused: õiglus, vaprus, enesedistsipliin, (elu)tarkus, usk, lootus, armastus	5	1. <u>Rühmatööna:</u> 1) sõnastada ühe vooruse definitsioon (teksti põhjal); 2) kirjeldada situatsiooni, kus ilmneb vastav voores / vooruse puudumine; 3) mis juhtuks maailmas, kui see voores puuduks? 4) kuidas saaksin endas arendada seda voores? 2. Õiglus, vaprus – rühmatööde esitlused, töölehtede täitmine, arutlus 3. Enesedistsipliin, (elu)tarkus –	1. Nimetab erinevaid vooresi ja selgitab oma sõnadega nende tähendust, toob situatsioonides esile voores ilmnenud/mitteilmnenud t. 2. Analüüsib ennast voores valguses..	Inimeseõpetus: identiteet. Emakeel: eneseväljendus- ja esinemisoskus; teksti mõistmine. Läbivad teemad kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus	Grupitöö

		rühmatööde esitlused, töölehtede täitmine, arutus 4. Usk, lootus, armastus – rühmatööde esitlused, töölehtede täitmine, arutus 5. Rühmatöö „Millise vooruse arendamine muudaks paremaks meie klassi elu, kuidas seda teha?“, esitlused, arutus			
Kokkuvõttev tund	1	Hindeline individuaaltöö: 1) sõnasta voorused; 2) kuidas näeb välja vooruslik käitumine selles olukorras (iga vooruse kohta üks situatsioon); 3) kuidas aitab iga voorus mul paremini läbi saada vanemate, sõprade, õpetajatega.	Esitab töö, kus analüüsib voorusi ning iseennast.	Emakeel: eneseväljendus, õigekiri. Läbivad teemad väärtused ja kõlblus	Tööleht
Kirjutatud ja kirjutamata seadused. Kuldne reegel	3	1. Mäng „Igal riigil oma seadused“; kokkuvõtte mängust; Arutus: „Koera elureeglid“ (lk 56) raamatust „Jutustan sinule loo“. Milliseid seadused kehtivad koolis, riigis, maailmas? 2. Kuldne reegel. Reeglita mäng + arutus: 1) tabel: millised reeglid kehtivad sinu kodus? Iga reegli juures on otsustus, kas on vajalik / mitte vajalik / tüütu, aga vajalik. Arutus; 2) oma klassi reeglite koostamine rühmatööna. 3. „Elamise oskus“ (lk 55) raamatust	1. Selgitab reeglite vajalikkust maailmas. 2. Toob näiteid kirjutatud ja kirjutamata seaduste kohta 3. Analüüsib oma motivatsiooni järgida reegleid 4. Selgitab südametunnistuse rolli elus 5. Selgitab kuldse reegli sisu ning tähendust.	Emakeel: eneseväljendus- ja esinemisoskus; debatt, tekstiloom, õigekiri. Inimeseõpetus: identiteet; reeglid. Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet,	<u>Kodune töö</u> – kirjalik mõtisklus: Miks on kasulik elada reeglite järgi?

		<p>„Jutustan sinule loo“Väited: kas poolt või vastu;</p> <p>1) analüüs: kas otsustasid kirjapandud seaduse või millegi muu alusel, mis see “muu” on?</p> <p>2) “Kahekõne südametunnistusega”. Mida tähendab viimane lause „Südametunnistus on ...”?</p>		väärtused ja kõlblus	
Teema ja alateema	M a h t	Õppetegevus	Õpitulemused Kontroll ja hindamine	Lõiming	Kontroll ja hindamine
Põhilised eetiliste valikute printsiibid	1	<p>Lugu 10 käsust</p> <p>Käskude selgitamine, käskude ümbersõnastamine tänapäevakeelde</p> <p>Tänapäevaste situatsioonide kokkuviiimine käskudega</p>	<p>Jutustab loo 10 käsu andmisest, nimetab käske ning toob elulisi näiteid nende ilmlemise kohta.</p>	<p>Kirjandus: tekstižanrid, Piibel.</p> <p>Emakeel: sõnastusoskus.</p> <p>Läbivad teemad</p> <p>kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus</p>	Suuline
Inimõigused	1	<p>Miniloeng: inimõiguste ülddeklaratsioon ja lapse õiguste konventsioon (http://www.lastekaitseliit.ee)</p> <p>Väited dokumentide kohta: kas õige või vale?</p> <p>„Prohvet“ (lk 17), seoste leidmine laste õiguste konventsiooniga</p> <p>„Anne Franki päevik“ (katkendeid) + arutlus</p>	<p>On tutvunud ÜRO inimõiguste deklaratsiooni ja lapse õiguste konventsiooniga ning loob seoseid (oma) eluga.</p>	<p>Ajalugu ja ühiskonnaõpetus: inimõigused.</p> <p>Läbivad teemad</p> <p>kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus</p>	

Kokkuvõte	2	<p>1. Kohus, vastavalt klassile ise välja mõelda võimalikult intrigeeriv juhtum, nt <i>Heinzi lugu</i></p> <p>2. Individuaalsed töölehed käsitletu ainetel</p>	<p>Osaleb aktiivselt rollimängus, analüüsib olukorda ning selle keerukust.</p> <p>Analüüsib ennast.</p>	<p>Läbivad teemad</p> <p>kodanikualgatus ja ettevõtlikkus</p> <p>tervis ja ohutus ;</p> <p>väärtused ja kõlblus</p>	<p>Rollimäng</p>
VÄÄRTUSED					
Autoriteetid ja väärtuste hierarhia	2	<p>1. Miniloeng väärtustest ja autoriteetidest. „Kuldsed lood“ (lk 296) arutus: millel põhinevad väärtused?</p> <p>Päevik – tähtis elus.</p> <p>Loo analüüs</p> <p>2. Väärtuste püramiid rühmades „Jutustan sinule loo“ I (lk 44)</p>	<p>Oma sõnadega selgitab sõnade <i>autoriteet</i> ja <i>väärtus</i> tähendust, analüüsib, kes (ja miks) on tema jaoks autoriteet ning mida ta väärtustab.</p>	<p>Inimeseõpetus: eeskujud.</p> <p>Emakeel. eneseväljendus- ja esinemisoskus; teksti mõistmine.</p> <p>Läbivad teemad</p> <p>elukestev õpe ja karjääri planeerimine</p> <p>väärtused ja kõlblus</p>	<p>Rühmatöö väärtuste püramiid</p>
Eeskujud, iidolid, Jumal	2	<p>1. M. Gandhi elulugu (loeng, tekst, arutus), „Kuldsed lood“ (lk 261) Eeskujuplakati meisterdamine Gandhi kohta, teistele tutvustamine</p> <p>Arutus halva eeskuju mõjust inimestele</p> <p>2. Õpilane teeb ettekande (üksi või rühmades) inimesest, kes võiks olla eeskujuks (nt „Eesti entsüklopeedia“ 2006. a eeskujudest sarja põhjal).</p>	<p>1. Jutustab ühe eeskuju elust.</p> <p>2. Selgitab eeskuju tähtsust inimeste elus.</p>	<p>Inimeseõpetus: eeskujud.</p> <p>Kunstiõpetus: plakat</p> <p>Emakeel: eneseväljendus- ja esinemisoskus.</p> <p>Arvutiõpetus: <i>powerpoint</i> esitlus</p> <p>Läbivad teemad</p> <p>kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet,</p>	<p>Esitlus</p>

				teabekeskond, tehnoloogia, väärtused ja kõlblus	
Iseendaks jäämise raskused. Üksi ja koos	1	Dilemmade (keerulise eetilise valikuga juhtumite) lahendamine, rühmatöö kroonide meetodil, analüüs „Rühmasurvele vastuseismise raskusi ja võimalusi“	1. Analüüsib rühmasurvele vastuseismise raskusi ning põhjendab, miks pole tark alati rühma tahtmist järgida. 2. Pakub võimalusi, kuidas lahendada enda ja rühma vastuolusid.	Inimeseõpetus: mina ja teised Emakeel: eneseväljendusoskus. Läbivad teemad kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, tervis ja ohutus, väärtused ja kõlblus	Rühmatöö
Sallivus ja lugupidamine	2	1. Lugu „Halastaja samaarlane“, arutlus, loo tänapäevastamine, <i>minidraama</i> 2. Arutlus koolivägivalla põhjustest ning tagajärgedest, juhtumianalüüs. Lühikirjand päeviku vormis „Minu kokkupuude sallimatusega“, arutlus	1. Sõnastab enda jaoks sallivuse tähenduse, leiab näiteid sallivuse/sallimatuse kohta oma elus. 2. Kirjeldab, mida saab teha tema, kui näeb sallimatust.	Emakeel: teksti mõistmine, näidend, tekstiloo. Inimeseõpetus: sallivus. Läbivad teemad kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, tervis ja ohutus, väärtused ja kõlblus	Juhtumianalüüs Kirjand
Eelarvamused ja diskrimineerimine	2	1. Arutlus-analüüs „Otsusta, kelle kohta käib väide“ ja “Kumma valid sina?” „Jutustan sinule loo“, I (lk 74–75) 2. Miniloeng diskrimineerimisest Väited: kas poolt või vastu?	1. Kirjeldab eelarvamuste rolli sallimatuse kujunemisel. 2. Analüüsib enda eelarvamusi. 3. Selgitab, mis on	Ajalugu: sooline, rassiline, rahvuslik tagakiusamine. Läbivad teemad kodanikualgatus ja ettevõtlikkus,	

		Diskrimineerimise mäng	diskrimineerimine, ning toob näiteid maailmast/ajaloost.	kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus	
Kokkuvõte	1	Keerulise eetilise valikuga lugude lahendamine	Analüüsib olukordi		Juhtumianalüüs
Teema ja alateema	M a h t	Õppetegevus	Õpitulemused Kontroll ja hindamine	Lõiming	Kontroll ja hindamine
EETIKA KESKSED KÜSIMUSED					Juhtumianalüüs
Armastus ja sõprus, ustavus	1	Katkeid „Prohvetist“ (lk 52–53). Mis iseloomustab sõprust, mis armastust? (kõigepealt üksi, siis paaris, lõpuks rühmas), arutlus Lugu usaldamatusest Enda ja oma parimate sõprade pildi joonistamine + põhjendus, miks on just need parimad.	1. Püüab sõnastada, mis on sõprus ja armastus. 2. Selgitab ustavuse tähendust armastuses ja sõpruses.	Emakeel: teksti mõistmine, eneseväljendus. Inimeseõpetus: sõprus ja armastus. Läbivad teemad väärtused ja kõlblus	
Andekspalumine ja andestamine, leppimine	1	Lahenduseta loo lugemine, sellele lõpu mõtlemine (katkendeid raamatust „Tõrjutud mälestused“) Rollimängud Lõpetuseks: „Kuldsed lood“, lk 186	1. Analüüsib, miks on raske andeks paluda ja miks seda siiski tegema peaks. 2. Arutleb, mis on raskem, kas andeks paluda või andeks anda. 3. Analüüsib olukorda, pakub oma lahendusi.	Emakeel: teksti loome. Inimeseõpetus: sallivus. Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, väärtused ja kõlblus	Rollimäng

Õigus ja õiglus	1 Väited; mis kuulub sinu arvates õiglase sõja põhimõtete alla? (tööleht) Loeng: arusaamad sõjast erinevates religioonides (töölehele märkmed) Väited sõja ja vägivalla kohta, joonemeetod, arutlus Lugeda õiglase sõja tingimusi, vajaduse korral teha parandusi oma töölehel	1. Selgitab, mis on õiglase sõda. 2. Selgitab erinevate religioonide arusaamu sõjast. 3. Analüüsib, kus lähevad tema piirid vägivalla ja sõdade juures.	Ajalugu Läbivad teemad kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus	Tööleht
Tähelepanelikkus ja hoolivus	1 Test „Kas sul on teiste jaoks südant?“, arutlus Lugu Bullerby lastest, kus Liisa ja Anna „valmistavad rõõmu“ inimestele. Paaristöö: mis läks viltu ja miks? Kuidas oleks saanud inimesi rohkem rõõmustada? Kirjutada kolm võimalust, kuidas aidata oma vanemaid, sõpra, naabrit. Arutlus, mis muutuks, kui neid asju ka teha Lõpetuseks „Kuldsed lood“ lk 207 <u>Kodutöö</u> : valida üks inimene oma tutvusringkonnas, kes vajaks kõige rohkem tähelepanu; mõelda välja, mis teda kõige rohkem rõõmustaks (ideaalis võiks seda ka reaalselt teha).	1. Toob näiteid abivajajate kohta enda ümber. 2. <i>Selgitab, miks on hoolivus oluline.</i> 3. <i>Selgitab, miks peab nõrgematesse poolehoiuga suhtuma, ning toob näiteid aitamise kohta.</i>	Kirjandus: A. Lindgreni looming, teksti analüüs. Läbivad teemad tervis ja ohutus, väärtused ja kõlblus	<u>Kodune töö</u> : valida inimene oma tutvusringkonnas, kes kõige rohkem vajaks tähelepanu ja mõelda välja, mis teda kõige rohkem rõõmustaks (ideaalis võiks seda ka reaalselt teha)

Rikkus ja vaesus. Kadedus ja heategevus. Solidaarsus	1 Test (<i>küsimused umbes sellised, kas maailmas on rohkem ülekaalulisi inimesi või nälgivaid inimesi</i>), arutlus Miniloeng olukorrast maailmas ja diakooniast + töölehed „Prohvet“ lk 18 – millise dimensiooni lisab andmise mõistmisele? Rühmatöö „Eelarve koostamine“ (mitte ainult sotsiaalvaldkonna kohta, vaid iga grupi liige saab oma ministeeriumi, mille huvide eest seista) Rühmatööde esitamine ja arutamine	1. Toob näiteid maailmas valitseva ebaõigluse kohta. 2. selgitab, mis on diakoonia.	Ühiskonnaõpetus: erinevad ühiskonnagrupid. Loodusõpetus: erinev maailmapiiirkonnad. Matemaatika: eelarve. Inimeseõpetus: õigus. Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, väärtused ja kõlblus	Grupitöö
Teema ja alateema	M a h t Õppetegevus	Õpitulemused Kontroll ja hindamine	Lõiming	Kontroll ja hindamine
Suhtumine loodusesse	1 Loomislugu rõhuga inimese kohustusel Mõiste „ökoloogiline jalajalg“ selgitamine Oma pere ökoloogilise jalajälje arvutamine (<i>küsimused tuleb lasta enne kodus koos ema-isaga ära vastata, koolis on ainult arvutisse toksimise vaev</i>) http://www.ut.ee/mobility/jalajalg/ Arutlus „Jutustan sinule ühe loo“	1. Jutustab lugu maailma loomisest ja inimese rollist maailmas. 2. Selgitab mõiste „ökoloogiline jalajalg“ tähendust. 3. Analüüsib enda suhtumist loodusesse, ning arutleb, mida peaks muutma tema ise, mida tema kaaslased.	Loodusõpetus: loodushoid, loodusteaduslik seletus. Kirjandus: erinevad tekstižanrid ja nende sõnum. Läbivad teemad keskkond ja jätkusuutlik areng, kodanikualgatus ja	Arutelu

		lk 118 põhjal	4. Soovitab, mida saaks teha, et inimesed muudaksid oma suhtumist.	ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, teabekeskond	
Sõna jõud	2	1. Kuldsed lood, lk 196. Sissejuhatav vestlus sel teemal, kuidas saab sõnadega teha head ja halba (nt mida tunned, kui sulle öeldakse „See on nõme mõte”, „Oh, sa oled nii tubli”, „Ma ei taha sellest rääkida”, „Anna andeks” jne) Kirjutada vähemalt viis lauset, mis teevad head, ja viis lauset, mis teevad kurja. Rollimängud lausetega 2. Lugu lubaduse andmisest, arutlus	1. Selgitab oma sõnadega, mis tähendab, et sõnadel on jõud. 2. Selgitab, miks on tähtis oma lubadusi pidada, olla aus.	Inimeseõpetus: ausus ja austus. Läbivad teemad väärtused ja kõlblus	Rollimäng
Kokkuvõttev tund	1	Eetilised tõekspidamised erinevates religioonides: ringlev ülevaade Ühe dilemma lahendamine, kuid rühmad lähtuvad erinevatest eetilistest tõekspidamistest.	1. Selgitab näiteid tuues, kuidas mõjutab religioon või sekulaarne maailmavaade inimeste väärtusi, valikuid ja otsuseid. 2. Suhtub lugupidavalt erinevatesse maailmavaatelistesse tõekspidamistesse.	Loodusõpetus: kaardi tundmine. Emakeel: väljendusoskus. Läbivad teemad kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus	Raske eetilise valikuga olukorra lahendus
Kokkuvõtte kursusest	1	Vestlus	1. Esitab õpimapi aasta jooksul õpitust. 2. Nimetab enda jaoks olulisi väärtusi ning	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine,	Õpimapp

		kirjeldab õpitu valguses, kuidas need tema toimimist kujundavad ja valikuid mõjutavad.	väärtused ja kõlblus	
--	--	--	----------------------	--

2.3.5. Õpikeskkond

Anne Franki päevik 12. juuni – 1. august 1944. Koostanud Otto Frank ja Mirjam Pressler. Tänapäev, 2003.

Wilkinson, P. Gandhi: vabadusvõitleja, kes ühendas rahva. Eesti Entsüklopeediakirjastus, 2006.

Jutustan sinule loo. [1.] Heli Pruuki (toim). Tallinn: EELK Laste- ja Noorsootöö Ühendus, 2005.

Jutustan sinule loo. II. Heli Pruuki (toim). Tallinn: EELK Laste- ja Noorsootöö Ühendus, 2006.

Kuldsed lood. Koostanud Heiki Raudla ja Ringa Raudla. Ilo, 2008.

Gibran, Kahlil. Prohvet. Huma, 1997.

Paju, Imbi. Tõrjutud mälestused. Eesti Entsüklopeediakirjastus, 2007.

Lapse õiguste konventsioon: <http://www.lastekaitseliit.ee/?id=10456>

Film: Anne Franki päevik (The Diary of Anne Frank, 1959 või Anne Frank: The Whole Story, 2001)

2.4. III kooliaste. Üks maailm, erinevad religioonid

2.4.1. Õpitulemused

III kooliastme õpitulemused kajastavad õpilase head saavutust.

Põhikooli lõpetaja:

- 1) oskab religioone klassifitseerida ja nimetada maailma erinevates paikkondades levinumaid religioone; teab Eestis levinud suuremaid religioone, eristab suuremaid konfessioone ning usulisi rühmitusi;
- 2) selgitab käsitletud religioonide õpetuse ja eetika põhiseisukohti ning tunneb nende religioonide teket, tähtsamaid suurkujusid, usulisi rituaale ja kultuuriväljundeid;
- 3) toob esile erinevate religioonide sarnasusi ja erinevusi, analüüsib näiteid tuues erinevate maailmavaadete mõju inimese ning ühiskonna elus nii positiivsete kui ka probleemsete ilmingutena;
- 4) oskab analüüsida religioossete konfliktide põhjuseid; tunneb ära eelarvamusliku ja sildistava suhtumise; pakub võimalusi erinevate religioossete vaadetega inimeste dialoogiks ning koostööks;
- 5) sõnastab oma maailmavaate mõningaid jooni; analüüsib enda maailmavaatelisti tõekspidamisi käsitletud maailmavaadete valguses.

2.4.2. Õpitulemused ja õppesisu

1. Sissejuhatavad probleemid, 5 tundi

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) oskab religioone klassifitseerida ja nimetada maailma erinevates paikkondades levinumaid religioone;
- 2) nimetab suuremaid Eestis levinud religioone, eristab suuremaid konfessioone ning usulisi rühmitusi;

- 3) oskab analüüsida religioossete konfliktide põhjuseid;
- 4) tunneb ära eelarvamusliku ja sildistava suhtumise;
- 5) pakub võimalusi erinevate religioossete vaadetega inimeste dialoogiks ning koostööks.

Õppesisu

1. Millesse inimesed usuvad ning kuidas avaldub usk inimeste elus?
2. Mis on religioon? Usundite ja maailmavaadete mitmekesisus. Ülevaade religioonide levikust maailmas (levikugeograafia ja statistika). Miks on vaja usundeid tunda?
3. Maailma seletamise erinevad võimalused. Religioon ja teadus. Usk ja ebausku
4. Religioonide suhted

2. Tutvumine erinevate religioonidega, 30 tundi

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) selgitab käsitletud religioonide õpetuse ja eetika põhiseisukohti ning tunneb nende religioonide teket, olulisemaid suurkujusid, usulisi rituaale ja kultuuriväljundeid;
- 2) toob esile erinevate religioonide sarnasusi ja erinevusi, analüüsib näiteid tuues erinevate maailmavaadete mõju inimese ja ühiskonna elus nii positiivsetes kui ka probleemsetes ilmingutes;
- 3) sõnastab oma maailmavaate mõningaid jooni; analüüsib enda maailmavaatelisi tõekspidamisi käsitletud maailmavaadete valguses.

Õppesisu

1. Sümbolid
2. Rajajad (ning mõned kesksed tegelased)
3. Pühad tekstid ja raamatud
4. Maailma alguse lood. Inimese suhe loodusega
5. Inimesekäsitus
6. Olulisemad pühad ja rituaalid. Pühad paigad
7. Eetika

2.4.3. Õppetegevus

Lähemaks tundmaõppimiseks valitakse suuremate maailmausundite hulgast vähemalt viis religiooni. Eraldi pööratakse tähelepanu Eesti rahvausundiga tutvumisele. Erinevaid religioone tutvustatakse õppesisus kirjeldatud aspektide kaudu, keskendudes vastava religiooni jaoks olulistele tahkudele.

Kolmandal kooliastmel lisanduvad varem kirjeldatud õppetegevustele, mida eakohastatult sobib kasutada ka vanemate õpilastega, uued võimalused, nagu valikuline tutvumine religioossete alustekstidega ja religioosse teksti eripära analüüs, et taibata religioosse keele eripära ning arendada metafoorse keele mõistmist. Erinevate religioonide ja maailmavaadetega tutvumise kaudu õpitakse neid võrdlema ning nägema religiooni ja kultuuri seoseid. Oluline on kujundada avatud ja lugupidavat hoiakut erinevatesse kultuuridesse. Projektõppe võimalused, lühireferaatide koostamine, teabe hankimine teatmeteostest ja internetist ning leitud materjalide kriitiline hindamine arendavad iseseisva õppimise oskust. Tähelepanu tuleb pöörata õpilaste arutlusoskuse arendamisele. Tähtis on, et õpilane õpiks oma seisukohti põhjendama. Religioone käsitledes pööratakse selles kooliastmes suuremat tähelepanu eripära kirjeldavale käsitlusele – tavadele, kommetele ja

religiooni ilmnemisele inimeste igapäevaelus. Religioone tuleb tutvustada nende sisemises mitmekesisuses.

2.4.4. Võimaliku töökava näide

Iga õpilane teeb aasta jooksul ühe referaadi kodutööna toodud teemadest ning kannab selle tunnis ette. Teemad võib jagada õpilaste vahel alateemadeks või anda tegemiseks rühmas.

Teema ja alateema	M a h t	Õppetegevus	Õpitulemused	Lõiming	Kontroll ja hindamine
Sissejuhatus					
Millesse inimesed usuvad ning kuidas avaldub usk inimeste elus? Usundite ja maailmavaadete mitmekesisus	1	Õpilased toovad näiteid, missuguseid religiooniga seotud ilminguid nad tunnevad. Pildivalik: religiooni ilmumine erinevates elusfäärides Ajurünnak: miks on vaja religioone tunda? Mõisted: ateism, monoteism, polüteism, panteism Rühmatöö: miks ei nimetata religiooniks jalgpalli?	1. Tunneb ära mõningaid religiooside ilminguid erinevates elusfäärides. 2. Nimetab religioonide tundmise põhjuseid. 3. Kasutab õpituid mõisteid kontekstis.	Kehaline kasvatus. Kunstiõpetus: sümboolne eneseväljendus Läbivad teemad kultuuriline identiteet, teabekeskond	
Mis on religioon? Miks on vaja tunda usundeid?	1	Lühiloeng: erinevad religiooni definitsioonid ja klassifikatsioonid Arutelu: mis neis definitsioonides on ühist, mida erinevat?	1. Tunneb erinevaid religiooni definitsioone ja oskab religioone klassifitseerida 2. Mõistab religioonide uurimise põhjuseid.	Ühiskonnaõpetus: ühiskonna sidusus	Arutelu

Ülevaade religioonide levikust maailmas (levikugeograafia ja statistika)	1	Religioonide levik ning statistika, eraldi Eesti statistika. Arutelu rühmades: miks on Eestis võrreldes Soomega vähe religioonidega seotud inimesi? Rühmad esitlevad oma põhjendusi.	1. Leiab informatsiooni religioonide leviku ja statistika kohta Eestis ning maailmas. 2. Nimetab suuremaid usundeid ning nende levikupiirkondi. 3. Nimetab mõningaid Eesti usulist maastikku kujundanud faktoreid.	Geograafia: kaardi tundmine. Matemaatika: statistilised andmed Emakeel: debatt Läbivad teemad kultuuriline identiteet, teabekeskond, väärtused ja kõlblus	Suuline
Kokkuvõte	1	Arutlev kirjand „Religioon, kontekst ja mina“	Sõnastab oma maailmavaate mõningaid jooni.	Emakeel: arutlev kirjand. Inimesetundmine: identiteet Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Arutlev kirjand
Teema ja alateema	M a h t	Õppetegevus	Õpitulemused	Lõiming	Kontroll ja hindamine
Tutvumine erinevate religioonidega					
Põlisrahvaste usund (eesti rahvausundi näitel)					

<p>Sissejuhatav tund loodususundisse</p>	<p>1 Suminarühm „Mulle eriline ese” Loeng „Põlisrahvaste usundile iseloomulikud jooned“ Individuaalne tekstianalüüs maausulistel leitavatest põlisrahvaste usundite joontest http://www.maavald.ee/maausk.html Diskussioon. Arvamusskaala meetodil tuttavast ja võõrast maausus Kiri maausulistele</p>	<p>1. Klassifitseerib eesti muinasusundit loodususundina. 2. Toob esile loodususundile iseloomulikke jooni. 3. Kasutab kontekstis mõisteid <i>tootem</i>, <i>tabu</i>.</p>	<p>Geograafia: kaart. Maade kliimaatilised tingimused. Emakeel: kirja kirjutamise etikett. Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, kultuuriline identiteet</p>	<p>Kiri</p>
<p>Pöördepunktid Eesti ajaloo, mis on mõjutanud eestlaste usundit</p>	<p>1 Katkend filmist „Malev” Loeng Individuaalne töö tekstiga „Surma käsitlese muutumine”</p>	<p>1. Nimetab Eesti jaoks olulisi pöördelisi sündmusi. 2. Mõistab, et usund on pidevas muutumises. 3. Eristab muinasusundit ja rahvausundit ning oskab neid ajaliselt piiritleda.</p>	<p>Ajalugu: Eesti ajaloo ülevaade. Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, kultuuriline identiteet, teabekeskond, tervis ja ohutus</p>	<p>Tööleht</p>

Eestlaste läbisaamine loodusega	<p>Suminarühm: kas olen visanud münte purskkaevu ja miks ma seda teen / miks seda tehakse?</p> <p>Loeng</p> <p>Töö tekstiga „Linnud rahvausundis“ (M. Hiiemäe artiklist „40 lindu Eesti rahvausundis“, ilmunud Mäetagused nr 1–3. http://www.folklore.ee/tagused/nr1/linnud.htm)</p> <p>Analüüs : mõjud muinasusundist ja kristlusest</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Mõistab looduse olulist rolli inimese jaoks. 2. Toob näiteid eestlaste suhtumise kohta loodusesse ajalooos. 3. Toob näiteid rahvapärilistest ütlustest kohta. 	<p>Bioloogia: linnud; suhtumine loodusesse</p> <p>Emakeel: rahvapärilistest</p> <p>Läbivad teemad</p> <p>kultuuriline identiteet</p>	
Kokkuvõtte eesti muinas- ja rahvausundist	<p>Ajurünnak ning rühmatöö erinevate ajalooliste allikate tugevustest ja nõrkustest</p> <p>Maausuliste kirja ettelugemine</p> <p>Kuldvillak teema kordamiseks</p> <p>Rahvuslik mäng</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Mõistab muinasusundi rekonstrueerimise võimalusi ja raskusi. 2. Talletab varem õpitut. 	<p>Ajalugu: teaduslik uurimine; rahvakombed</p> <p>Läbivad teemad</p> <p>kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, teabekeskond</p>	Kuldvillak
Hinduism				

Kujunemine ja tähtsamad uskumused	1 Sissejuhatav rühmatöö: mida sa tead hindudest? Lühiloeng: hinduismi kujunemisest ning tähtsamatest uskumustest: reinkarnatsioon, karma, atman, brahman, kastisüsteem	1. Tunneb hinduismi põhimõisteid ning põhijooni. 2. Eristab lääne ja ida ajakäsitlust ning sellega seotud arusaama inimesest ja maailmast.	Geograafia: kaart. Matemaatika: aja mõiste. Ajalugu: india ajalugu Läbivad teemad kultuuriline identiteet, teabekeskond, väärtused ja kõlblus	
Ülima ilmingud	1 Erinevad rühmad saavad erinevad jumalakäsitlused hinduismis: Višnu, Šiva, Rama, Hanuman, Brahma. Polüteism, monoteism, ateism hinduismis. Arutelu: kuidas saavad kõik need mahtuda ühe religiooni alla?	1. Tunneb olulisemaid jumalailminguid ning hinduistlikke sümboleid. 2. Mõistab, et hinduismis võib korraga olla esindatud mitmeid arusaamu brahmanist.	Kirjandus: kujundlik mõtlemine, metafoor. Läbivad teemad kultuuriline identiteet	
Pühakirjad	1 Lühiloeng: veedad, upanišadid, Ramajana. Töö tekstiga Rühmatöö: vastata teksti alusel esitatud küsimustele Töö tekstiga „Olen hindu“	1. Teab, et hinduismis on suulisel pärimusel niisama oluline kaal kui kirjalikul. 2. Tunneb hinduistlike pühakirjade nimesid ja teab nende üldist sisu.	Kirjandus: india kirjandus	Rühmatöö

Rituaalid ja pühad	1	Soojendusharjutus: meditatsiooni- ja joogaharjutus. Esitus: hindu eluviis, puudžad ja siirderiitused. Pühad paigad. Näiteid India templitest. Ühe olulisema hinduistliku tähtpäeva tutvustus (Diwali, Holi) Iseseisev töö: võrrelda eestlase ja hindu pühade veetmise viise, erinevused ja sarnasused	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tunneb pühade nimetusi, rituaalidega seotud mõisteid ning pühasid paiku. 2. Tunneb templi küllastamise etiketti. 3. Teeb kodutööna lühireferadi hindude jumala(te)st või püha(de)st. 	Kehaline kasvatus: jooga, kehaline tervis ja vaimne tasakaal. Geograafia : India kaart. Ühiskonnaõpetus: kombed eri kultuurides. Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, väärtused ja kõlblus	Kodutööna: Lühireferaat hindude jumala(te)st või püha(de)st
Teema ja alateema	M a h t	Õppetegevus	Õpitulemused	Lõiming	Kontroll ja hindamine
Budism					
Siddharta Gautama lugu	1	Sissejuhatav rühmatöö: mida sa tead budistidest? Lühikese sissejuhatuse järel loevad õpilased iseseisvalt Siddharta Gautama elulugu ning joonistavad sellest 8-osalise pildiriba.	Tunneb Siddharta Gautama elu olulisemaid sündmusi.	Geograafia: töö kaardiga. Ajalugu: india ajalugu.	

<p>Õpetus: 4 õilsat tõe ja 8-osaline tee</p>	<p>1</p> <p>Lühiloeng budismi olulisematest seisukohtadest. Nirvaana. Bodishatva Esialgu ise, siis väikerühmades järjestavad õpilased 8-osalise tee sammud tähtsuse järjekorras. Töö tulemusi esitletakse.</p>	<p>1. Tunneb budismi põhiseisukohti ja õpetust. 2. Oskab oma seisukohti esitada ja kaitsta.</p>	<p>Kunstiõpetus: budistlik kunst. Emakeel: oma seisukohtade põhjendamine. Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus</p>	<p>Esitlus</p>
<p>Kombed ja pühad</p>	<p>1</p> <p>Ringlev ülevaade: budismi pühad ja traditsioonid eri paigus Suminarühm: millisest traditsioonist sooviksin osa võtta ja miks?</p>	<p>1. Nimetab pühade nimetusi, rituaalidega seotud mõisteid ning pühasid paiku. 2. Teab, et eri maades tähistatakse pühi erinevalt.</p>	<p>Geograafia: töö kaardiga. Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus</p>	
<p>Eluviis. Munklus</p>	<p>1</p> <p>Töö ettevalmistatud tekstiga „Ma olen budist“. Õpilastel on võimalus küsimustele vastates reflekteerida oma eluviisi. Kaastunne, mõtlus. Lühiloeng: munklus budismis</p>	<p>Kirjeldab budisti eluviisi ja arusaamu.</p>	<p>Geograafia: erinevad kultuurid. Läbivad teemad kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus</p>	<p>Tööleht</p>

Budismi levik ja areng tänapäeval	1	<p>Budismi eri suunad, budismi ja hinduismi võrdlus.</p> <p>Valitud lõigud filmist „Seitse aastat Tiibetis“</p> <p>Tutvumine mõne dalai-laama tekstiga (nt Vabadus paguluses. XIV dalai-laama Tendzin Gjatso autobiograafia. Elmatar, 1999)</p> <p>Väitlus: budism on eestlasele lähedane usk. Väitlusrühmad valmistavad ette oma poolt- ja vastuargumendid. Need kantakse tunnis ette.</p>	<p>1. Teab budismi suuremaid harusid ning nimetab peamisi erinevusi.</p> <p>2. Tunneb mõistet <i>dalai-laama</i>.</p> <p>3. Koostab kodutööna lühireferaadi „Budism ja budistid Eestis“.</p>	<p>Kirjandus: budistlikud tekstid.</p> <p>Ühiskonnaõpetus.</p> <p>Emakeel: väitlus.</p> <p>Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus</p>	<p>Kodutöö: Lühireferaat: Budism ja budistid Eestis.</p>
Kordamine	1				Kontrolltöö või arutlev kirjand
Judaism					
Kesksed tegelased	1	<p>Sissejuhatav rühmatöö: mida sa tead juutidest?</p> <p>Lühiloeng: tuntud kunstiteoste abil juutluse teke ja kesksed isikud: Aabraham, Mooses, Taavet</p>	<p>Tunneb juutluse tekkimist ja keskseid tegelasi ning nende tegevuse olulisemaid aspekte.</p>	<p>Ajalugu: Lähis-Ida.</p> <p>Kunstiõpetus: religioosne kunst.</p> <p>Läbivad teemad kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus</p>	

Toora, prohvetid ja kirjutised	1	<p>Sissejuhatav lühiloeng (Tanahi ehk Vana Testamendi tekkeloost, keelest)</p> <p>Töö alustekstiga: valitud lõigud Vanast Testamendist. Töölehe täitmine. Käsud ja keelud, vanasõnad ja kõnekäänud Vanast Testamendist.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nimetab juutide pühakirja põhiosi. 2. Teab, et Tanahis on ühes loos põimunud mitme ajastu mõjutused, eristab käsuteksti, prohvetlikku teksti ja psalmi teksti. 3. Oskab nimetada mõnd vanasõna või kõnekäändu Vanast Testamendist. 4. Kasutab kontekstis mõisteid <i>Toora</i>, <i>psalm</i>, <i>prohvetid</i> ja <i>kirjutised</i>. 	<p>Kirjandus: Vana Testament; tekstižanrid</p> <p>Läbivad teemad</p> <p>kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus</p>	Tööleht
Sabat ja pühad, jumalateenistus	1	<p>Esitlus: kuidas tähistatakse sabbatit, siirderiitusi ja juutluse pühi.</p> <p>Suminarühm: milliseid erilisi aegu, päevi ja tegevusi on enda elus?</p> <p>Jeruusalemm – püha linn või sünagoog Eestis („Ajalik ja ajatu“, sobiva filmilõigu vaatamine</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Teab olulisemaid sabbatireegleid, siirderiitusi ja juutluse pühi ning sümboleid. 2. Teab juutide erinevast ajaarvestusest. 3. Tunneb sünagoogis käimise etiketti. 	<p>Geograafia: Iisrael.</p> <p>Läbivad teemad</p> <p>kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus</p>	
Teema ja alateema	M a h t	Õppetegevus	Õpitulemused	Lõiming	Kontroll ja hindamine

Juutlus maailmas. Sionism, holokaust, oma religiooni hoidmine	1	Töö tekstiga „Ma olen juut”. Vastamine küsimustele. Arutelu: mis on teinud juudiusu nii mõjusaks?	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tunneb mõisteid <i>tõotatud maa, Jeruusalemma tempel, diasporaa, holokaust, Iisrael</i>. 2. Oskab oma teadmisi kasutada arutelus. 3. Koostab kodutööna lühireferaadi „Judaism Eestis. Judaismi mõjud lääne kultuurile“. 	<p>Ajalugu: juutide ajalugu. Läbivad teemad kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, tervis ja ohutus, väärtused ja kõlblus</p>	Kodutöö: Lühireferaat: Judaism Eestis. Judaismi mõjud lääne kultuurile.
Kristlus					
Tekkimine ja kesksed isikud	1	Lühiloeng „Tuntud kunstiteoste esitlus: ristiusu tekkimine – Jeesus, Paulus“ Tööleht	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tunneb üldjoontes Jeesuse elu ja ristiusu teket. 2. Kasutab kontekstis mõisteid <i>lunastus, misjon, apostel</i>. 	<p>Ajalugu: vana aeg. Kunstiõpetus: kristlik kunst. Läbivad teemad kultuuriline identiteet</p>	
Pühakiri – Vana ja Uus Testament	1	Sissejuhatav lühiloeng Uuest Testamendist, tutvumine valitud lõikudega Uuest Testamendist Töölehe täitmine: üks sündmus, mitu lugu (erinevate evangeeliumite tunnistuste võrdlemine)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kasutab kontekstis mõisteid <i>evangeelium, epistel</i>. 2. Teab, et evangeeliumite tekstid pärinevad erinevatest allikatest. 3. Võrdleb erinevaid tekste. 4. Nimetab Uue Testamendi põhikomponente (evangeeliumid, kirjad). 	Kirjandus: Uus Testament. Tekstikriitika.	Tööleht

Sakramendid ja pühad	1 Sissejuhatav esitlus: sakramendid ja kiriklikud talitused Arutelu: missugused kristlikud pühad on meie kalendris ja mis on nende usuline sisu? Vestlus paarides: missugune püha on sinu kodus kõige olulisem ja kuidas seda tähistatakse?	1. Tunneb mõistet <i>sakrament</i> , on tuttav kristlike talituste ja siirderiitustega. 2. Nimetab kristlikke pühi ning nende peamist usulist sisu.	Ajalugu: vana-ja keskaeg. Läbivad teemad kultuuriline identiteet	
Kirikute paljususe ja oikumeenia	1 Sissejuhatav lühiloeng: katoliiklus, evangeelne usk, õigeusk. Erinevused ja sarnasused. EKN. Töö paarides: koostada internetist infot kogudes. lühikokkuvõtte ühe loosiga võetud EKNi liimeskiriku eripärast ja ajaloost	1. Tunneb kirikus käimise etiketti. 2. Nimetab kristlike kirikute ühisosa ja erinevusi.	Ühiskonnaõpetus: riigi ja kiriku suhted Läbivad teemad kultuuriline identiteet, teabekeskond ja tehnoloogia	Esitlus paaristööna
Kristlikud sümbolid	1 Fotorännak. Õpetaja tutvustab lühidalt erinevaid kristlikke sümboleid. Sümboliteid tutvustava lehega lähevad õpilased koolihoonest ning püüavad fotografeerida neidsamu sümboleid ehitistel, looduses, inimeste riietuses. Fotodest koostatakse ühiselt väike näitus.	1. Tunneb peamist kristlikku sümboolikat ning oskab märgata ristiusu sümboleid ümbritsevas. 2. Koostab lühireferaadid „Kristlikud sümbolid kunstis“ ning tutvustab valitud kristlikku konfessiooni.	Kunstiõpetus: kristlikud sümbolid Läbivad teemad kultuuriline identiteet, teabekeskond	Näitus
Islam				

Tekkimine ja kesksed isikud	1 Sissejuhatus: rühmatöö „Mida sa tead islamiusulistest?“ Loeng-esitys: prohvet Muhammad. Islami kujunemislugu ja peasuunad. Islami levik tänapäeva maailmas	Tunneb islami tekkeolusid, nimetab islami peamisi suundasid tänapäeval ning levikugeograafiat.	Ajalugu: Lähis-Ida 7.-8. sajand. Geograafia: töö kaardiga.	
Koraan	1 Loeng-esitys: usuelu alused – pühakiri Koraan ning prohvet Muhammadi sõnad ja teod Tutvumine valitud lõikudega Koraanist Töölehe täitmine	Tunneb Koraani saamislugu, ülesehitust ja mõningaid lugusid.	Ajalugu: 7.-8. sajand. Kirjandus: islami kirjandus. Läbivad teemad kultuuriline identiteet, teabekeskond, väärtused ja kõlblus	Tööleht
Usu viis alussammast	1 Klass on jagatud viide rühma, iga rühm tutvustab üht islamiusu alussammast. Vajaduse korral õpetaja täiendab. Arutelu: mis toetab sidusust meie ühiskonnas, peres?	1. Sõnastab ühe alussamba tähtsust islamis, nimetab viit alussammast. 2. Kasutab kontekstis mõistet <i>umma</i> . 3. Tähtsustab religiooni sotsiaalset dimensiooni.	Ühiskonnaõpetus: religioon ja ühiskond. Läbivad teemad kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus	
Teema ja alateema	M a h t Õppetegevus	Õpitulemused	Lõiming	Kontroll ja hindamine

Pühad ja pidustused, eluviis	1 Iseseisev töö tekstiga „Ma olen moslem“ Arutelu: miks läänemaailmas islamit kardetakse ja sageli halvustatakse?	1. Kasutab mõisteid <i>püha sõda, ramadaan, väeöö</i> . 2. Tunneb islami siirderiitusi. 3. Tunneb ära eelarvamuslikku suhtumist islamisse ning vastandub sellele. 4. Koostab referaadi „Kuidas elavad moslemid Eestis?“ Kirjeldab islami pühakodasid maailmas.	Ühiskonnaõpetus: tolerantsus. Läbivad teemad kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, teabekeskond, väärtused ja kõlblus	Arutelu
Kordamine	1 Arutlev kirjand	Sõnastab oma maailmavaate mõningaid jooni ning analüüsib enda maailmavaatelisi tõekspidamisi käsitletud maailmavaadete valguses.	Kirjandus ja emakeel: kirjandi kirjutamine alusteksti põhjal. Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, väärtused ja kõlblus	
Religioonidevahelised suhted				

<p>Religioonide- vahelised konfliktid ja dialoog</p>	<p>1 Lühiloeng: mis tekitab religioonidevahelisi konflikte? (Konfliktide tekkimise põhjused üldisemalt – eelarvamused, hirmud, suhtlemistõkked, mittemõistmine.) Ristisõjad, religioosne terrorism, tagakiusamine. Religioonidevahelise koostöö näited Väitlus: erinevate maailmavaadetega inimeste vahel pole dialoog võimalik / on dialoog huvitav</p>	<p>1. Nimetab religioossete konfliktide põhjuseid ja toob näiteid religioonidevahelise koostöö kohta. 2. Väärtustab maailmavaatelist erinevust.</p>	<p>Ajalugu: ristisõjad. Ühiskonnaõpetus: maailmavaatelised konfliktid ja koostöö. Emakeel: väitlus Läbivad teemad kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, teabekeskond, väärtused ja kõlblus</p>	<p>Väitlus</p>
<p>Religioonideva- heline dialoog</p>	<p>1 Rollimäng: kõigi uskude kogunemine. Klass jaguneb erinevate suurusundite esindajateks, kes püüavad ühiselt leida vastuse mõnele olulisele probleemile: keskkonnareostus, nälg, sõjad. Õpetaja on suunaja ja juhendaja rollis, protokollib toimuvat ning annab tagasisidet.</p>	<p>1. Kasutab varem õpitud oma rolli loomiseks. Pakub võimalusi erinevate maailmavaadetega inimeste koostööks. 2. Tunneb ära eelarvamusliku ja sildistava suhtumise.</p>	<p>Ühiskonnaõpetus: demokraatia. Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, kultuuriline identiteet, tehnoloogia ja innovatsioon, väärtused ja kõlblus</p>	<p>Rollimäng</p>

<p>Uususundid, usundite areng, sekulariseerumine</p>	<p>1</p> <p>Lühiloeng: sekulariseerumine ja aktuaalsemate uususundite tutvustus: <i>new age</i>, uuspaganlus, satanism. Arutelu rühmades: missugune on religiooni roll maailmas tulevikus? Viktoriin: maailma usundid</p>	<p>1. Tunneb sekulariseerumise mõistet. 2. Sõnastab oma seisukohti religiooni tuleviku kohta.</p>	<p>Ühiskonnaõpetus: religiooni roll maailmas. Läbivad teemad kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus</p>	<p>Viktoriin</p>
--	---	--	--	------------------

2.4.5. Õpikeskkond

Self, David. Suurusundid. Koolibri, 1998.

Schulz-Reiss, Christine. Mida maailm usub? Viis suurt religiooni. Tallinn : Koolibri, 2008.

Breuilly, Elizabeth, O'Brien, Joanne, Palmer, Martin. Maailma usundid: ülevaade uskumustest, traditsioonidest ja pühadest. Avita, 1999.

Bowker, John. Maailma usundid. Varrak, 2004.

Bruce-Mitford, Miranda. Kogu maailma sümbolid., Tallinn: Varrak, 1997.

Wilson, Collin. Pühapaikade atlas. Ersen, 2000.

2.5. Füüsiline õpikeskkond

1. Kool korraldab valdava osa õpet klassis, kus saab rühmatööks ja ümarlauavestluseks mööblit ümber paigutada.
2. Kool korraldab arvutit ning internetiühendust vajavate tööde tegemise klassis, kus on vähemalt üks arvuti kahe õpilase kohta.
3. Kool võimaldab ainekava eesmärke toetavaid demonstratsioonivahendeid (sh DVDsid, CDsid; pilte, filme, videoid, temaatilist lisakirjandust populaarteadusliku ja ilukirjandusena).
4. Kool võimaldab korraldada vähemalt korra kooliastmes õppekäike.